

SAMBAND

No. 74. Juni 1914.

“Samband” udkommer hver maaned, er tilegnet bygdelaagbevægelsen og vil søge at fremme bygdelaagernes formaal og viike for deres fremgang og trivsel. En flerhed at dem har enten tilsagt det sin støtte eller anbefaler det til sine medlemmer. Abonnementspris, \$1.00 aaret; enkelte hefter 10 cents hvert.

Udgives af SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:
A. A. Veblen.

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

Dr. Biornstad

OM

Nervesygdom

NERVELIDELSER tiltager i en uhyggelig grad og ikke mindst blandt skandinaverne. Første stadium almindelig nervøsitet og sidste stadium altfor ofte sindssygeasyt. Disse sygdomme har i mange aar tilhørt vore allerheldigste specialiteter, og de mange helbredelser vi har opnaaet er saa forbauende, at de er utrolige. Vi har med held behandlet de allervanskeligste tilfælder fra simpel nervøsitet til et komplet ødelagt nervesystem. Betænk Dem ikke, hvis den gammeldagse behandling synes at være forgjæves. Hver dag bringer nye opfindelser for sygdomme, der hidtil var betragtet som uhelbredelige. Og alle disse moderne metoder findes paa **Dr. Biornstads Klinik og Sanatorium** i Minneapolis. Kom straks eller skriv idag til **dr. Biornstad**, fortæl om sygdommen og forlang fri, vakkert illustreret bog: "Ny videnskab for helbredelse af sygdom" samt "Vidnesbyrd fra ledende nordmænd og amerikanere." (Direkte sporvogn til sanatoriet fra alle jernbanestationer).

2244 Nicollet Avenue

Samband

is a monthly magazine devoted to old country folk-lore, tradition, and history, and historical and biographical sketches from the Norwegian settlements in America. It is especially dedicated to the bygdelag movement among Americans of Norwegian origin or descent, and seeks to further the growth of the bygdelag societies and the attainment of their aims and objects.

Subscription price, \$1.00 a year

Single copies, 10 cents.

Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the Samband Publishing Association

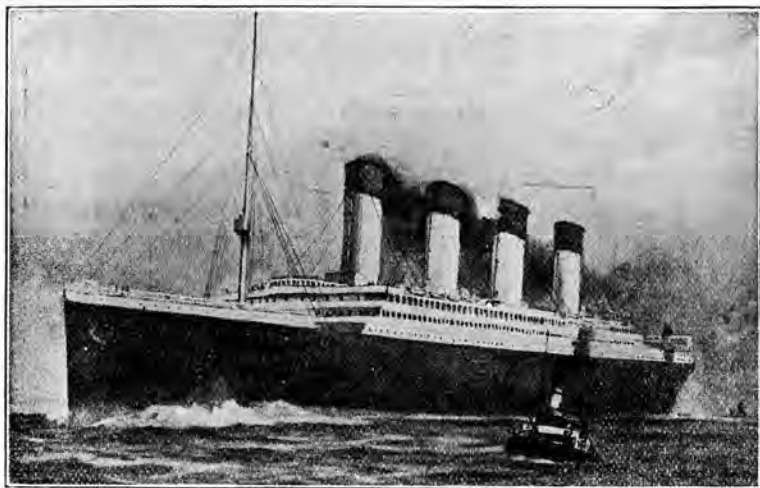
Manager and editor:

A. A. Veblen.

Indhold af No. 74, Juni 1914.

	Side.
Hvor var vore forfædres urhjem. Dr. O. E. Hagen	421
Et kapitel af de norske indvandreres historie. Mrs. A. M.	426
Gammelt fra Numeial G. Gregerson	430
Panamakanalen. Olav Lilleland	440
Optegnelser. S. G. Bertilrud	451
Sellandskjæringen. Per Sivle	457
En sandfærdig huldrehistorie. Mrs. N. E. Wold	462
Valdris Sambands aarsmøde 16de, mai 1914.	463
Fra bestyreren	466
Steinmærra. N. Ødegaard	468
In memoriam. E. S.—I. D.	472
Liste over nordmænd blandt Wisconsin tropper i borgerkrigen. VI. A. L. Lien	473

Vi tillader os at kalde vore læseres opmærksomhed hen paa avertissementerne. De er fra paalidelige firmaer allesammen og at stole paa. Nævn "Samband" naar du svarer paa dem.



The White Star Line

Indbefatter Verdens største, fineste og mest moderne indredede Dampskib

OLYMPIC

45,000 Tons—882 Fod lang.

ADRIATIC, BALTIC, CEDRIC, CELTIC,

fra 21,000 til 25,000 Tons.

Afseiler:

Afseiler:

OLYMPIC . . .Lørdag 20de Juni	MEGANTIC....Lørdag 4de Juli
CELTIC.Torsdag 25de Juni	ADRIATIC....Torsdag 9de Juli
TENTONIC . .Lørdag 27de Juni	OLYMPIC....Lørdag 11te Juli
CYMRIC . . .Tirsdag 30te Juni	ARABIC.....Tirsdag 14de Juli
BALTIC.Torsdag 2den Juli	CEDRIC....Torsdag 16de Juli
OCEANIC.....Lørdag 4de Juli	LAURENTIC..Lørdag 18de Juli

Uovertrufne Bekvemmeligheder paa 3die Plads.

God og tilstrækkelig Mad serveres paa Borde dækkede med hvide Bordduge. Smaa, fine Rum for 2 eller 4 Personer, som kan reserveres og erholdes, hvis Rumets Nummer paaføres Billetten.

Hvide Stjerne-Liniens billigste Billetpriser til og fra Skandinavien, samt andre nyttige Oplysninger om Reisen erholdes gratis, hvis man henvender sig til

O. E. BRECKE,

NORTHW. PASSENGER AGENT

119 & 121 SO. 3RD ST., - MINNEAPOLIS, MINN.

Samband.

No. 74

Juni

1914

Hvor var vore Forfædres Urhjem?

Dr. O. E. Hagen.

I et tidligere nummer af "Samband" paapegte jeg den 139te Davidspsalms slaaende lighed med den vediske Varuna-hymne i bygning, stil og tankegang og søgte at paavise tilværelsen af en urgammel monotheistisk troesretning inden ikke-jødiske semiter før Abrahams tid. I denne diskussion gjorde jeg, som det vil erindres, gjældende, at monotheismens egentlige hjemstavn ikke er at søge iblandt semitiske folk, som almindelig antaget, men iblandt Japhets børn eller Arierne og, at der aartusinder tilbage i tiden eksisterede et samkvemsforhold mellem Sems og Japhets børn baade i verdslig og aandelig henseende.

Diskussionens egentlige formaal var dog foreløbigt at paapege monotheismens nægtige tilsynekomme i den ariske urreligion traditionelt bevaret, omend tildels i en for dunklet skikkelse, i de allerældste vediske sange, samt at antyde eller udpege disses og dermed ogsaa de ariske folkestammers oprindelige hjem, eller med andre ord, at opkaste til drøftelse igjen det vanskelige men høivigtige spørgsmaal, hvor er de ariske folks urhjem at søge, hvilket ogsaa er ensbetydende med det os endnu nærmere vedrørende spørgsmaal, hvor stod vore nordiske eller nordgothiske urfædres vugge? Spørgsmaalet er af en uanet og umaadelig ethnologisk og kulturel rækkevidde og har aldrig

fundet sin løsning, trods lærde forskeres snart sekellange stormløb. Man har gjættet paa mange steder i Asien og endog i Europa, men endelig har de allerfleste lærde, mere i famlende fortvivelse end formedels bevisligt tvingende grunde, heftet sig ved det iraniske høiland som de ariske folks urhjem. Og naar jeg nu vover at betvile ja endog benægte dette og trods alt og alle at opkaste spørgsmaalet til fornyet drøftelse, saa er dette rimeligvis ensbetydende med at udæske hele den lærde verden. Men jeg faar troste mig med det gamle ordsprog, *nil desperari* og forsigtigt og beskedent kravle fremover. Det turde endda hænde, at man tilslut med mig tvinges til at istemme, ogsaa her gryr det ad dag.

Som første bidrag i denne vigtige undersøgelse skal jeg fremlægge for "Samband"s læsere en fornorskning af den urgamle *Hiranya-garbha* hymne, hovedsagelig paa grund af de geografiske kjendsgjæringer den gir os ihænde, hvilke i denne undersøgelse er af den allerstørste vigtighed.

Hiranya betyder guld og *garbha* spire, afkom. Fonetiske ækvivalenter for det syldgothiske er *kalba* og nordgothisk *kalv*. Betydningen er altsaa guldspire, guldson, et *epitheton ornans* tillagt en vis guddom i egenskab af en lysets gud og overført paa et ham helligt bjerg, hvilket ofte forekommer i den vediske digtning. Forresten omtales hellige bjerge i alle østerlandske literaturer fra oldtiden og endog fra middelalderen.

Men hvor søger man nu bjerget *Hiranya-garbha*? Her kan kun lydlæren hjælpe os, og kun navnets sidste del kommer i betragtning. I Plutarchs beskrivelse af de armeniske floder hedder det: "Nærvæd floden Araxes ligger bjerget *Diorphon* saakaldet efter jætten *Diorphos*. For navneformen *Diorphos* forudsætter dog lydlovene en ældre ikke

forgræsket iranisk form *Diarba*, som ogsaa virkelig forekommer i *Yarbas*, græsk *Iarbas*, en bjergjætte, som selve Zeus avlede med en garamantisk Nymfe. Gudinden Hera dyrkedes iblandt grækerne under navnet *Dirphyo* efter bjerget *Dirphys* i Euboea. Endelig er at merke, at bjergkjæden Kaukasus paa persisk hedder *Valbus*. Umiskjendelig erholde vi saaledes den bevisførende ligning *Garbha, Dirphys, Diorphos, Yarbas, Iarbas, Ialbus=Kaukasus=Hiranyagarbha*, det solomstraalende bjerg, hvor den vise og mægtige bjerggud af samme navn thronede som lysets gud.

Men ligesom vore ariske urfædre besang sine hellige bjerge saa havde de ogsaa hellige floder og have, som skaldene forherligede. *Rasa*floden, senere kaldet *Araxes*, men nu igjen *Aras* maa ganske særlig have været betragtet som hellig, thi efter at vedafolket drog op paa det iraniske høiland overførtes navnet paa Oxusfloden. Næsten parallelt med *Rasa*floden løb floden *Kurus*, senere kaldet *Cyrus* men nu igjen *Kur*, som har sit navn fra den ældgamle helteslægt *Kuru*, hvorfra ogsaa Cyrus, grunderen af det persiske verdensrige, fik sit navn. Her laa ogsaa det berømte *Kolchis*, hvortil grækerne valfartede som til en urhelligdom, for at lære de skjulte kunster og videnskaber at kjende. Hidtil drog ogsaa Argonauterne paa deres eventyrlige tog, ja endog de græske orakler antages ogsaa at stamme herfra. Her ved foden af det mægtige Kaukasus, som overskuer begge have, og hvis snebedækkede toppe stige næsten 20,000 fod op i ætherens hav, langs de klassiske haves kyster og i *Rasas* og *Kurus* blomsterrige dale hørtes sikkerlig *Hiranya-garbha* hymnen for første gang. Baade indre og ydre kjendsgjæringer synes at lede til denne slutning og ingen anden. Lad os saa til slutning igjen nøie mærke os *Varuna*-hymnens tredje vers:

Og jorden, himlen med dens fjerne ender
 Varunas er, han alt omspænder, kjender,
Og begge have er Varunas hofter.

Og dog i mindste draabe vand han dvæler.

Paa den ene side har Varuna altsaa det Kaspiske og paa den anden det Sorte Hav, og imellem disse bor han med sit kjære ariske folk. Intet andet i betragtning kommende sted kan opvise en topografi, som svarer til disse udsagn. Men hermed er vi allerede kommet et langt stykke fremad i vor undersøgelse og for nærværende afslutte vi, idet vi lade den herlige sang følge:

Hiranya-garbha hymnen,

Rigveda X, 121.

I tidens gry fremstod Hiranya-garbha,
 Han var al skabnings, alts urbaarne mester,
 Som jorden bar og denne himmel oven, —
 Hvo er den gud vi offer bringe skulde? —

Som os forlener liv og kraft os giver,
 Hvis magtbud alle guder hører, lyder,
 Hvis skygge er udødelighed og — døden, —
 Hvo er den gud vi offer bringe skulde? —

Han, som er konge ene stor og mægtig,
 Af hvad der aander, slumrer, alt behersker,
 Hvem mennesker og dyr som Herre ærer, —
 Hvo er den gud vi offer bringe skulde? —

Han, han, hvem disse snebedækte fjelde,
 Og havet feirer stor og Rasas vover,

Hvis arme disse himmelegne nævnes, —
 Hvo er den gud vi offer bringe skulde? —

Han, som befæsted himlens hvælv og jorden,
 Han, som lysverdenen hist og — overhimen,
 Som rynden gennem æth'rens hav udmaalte, —
 Hvo er den gud vi offer bringe skulde? —

Til hvem, grundfæstet ved hans guddoms vælde,
 Med frygt og bæven jord og himmel blikke,
 Han, som af morgensolens glød omflammes, —
 Hvo er den gud vi offer bringe skulde? —

Da som de stærke vande kom i strømme,
 Og sæd nedlagde, ildens varme fødte,
 Da kom en guders urlivsstand tilsyne, —
 Hvo er den gud vi offer bringe skulde? —

Som engang selv urvandene beskued
 Som kræfter fødte, offerfylde næred,
 Han, som alene gud er over guder. —
 Hvo er den gud vi offer bringe skulde?

O, maatte jordens fader huld os være,
 Han, den retfærdige, som himlen skabte
 Og satte skyer der med lys og kræfter! —
 Hvo er den gud vi offer bringe skulde?

Et kapitel af de norske indvandreres historie.

Mrs. M. M.

(Fortsat.)

Svis jeg ikke før har nævnt det, faar jeg gjøre det nu, at da pastor N. Brandt kom herover sommeren 1851, kom ogsaa søsteren Ingeborg Brandt. Hun besøgte sammen med pastor Brandt søstrene Anne Ringstad og Elisabeth Lomen tidlig paa sommeren 1852. Kommunikationsmidlerne var daarligere i den tid og hun maatte gaa til fods en hel del af veien fra McGregor til Christopher Østrems hjem. Dette var nok saa almindeligt for pastor Brandt; men ikke ligetil for søsteren. Hun kom dog heldigt frem og var tilstede ved gudstjenesten i skoven ved Jørgen Lomens hus, og var vidne til deres daab som vi før har nævnt, og som var de første hvide børn født paa dette sted.

Man kan godt dele disse pionerers tid i tre perioder. Den første da de slog sig ned, der hvor der forud intet fandtes som var gjort med hænder, alt maatte oparbejdes og opbygges. Den anden, da de var komne saa langt at de havde prest, kirke og skole, og efter den tids „maalestet“ hus, ager og eng. Den tredje periode da civilisationens fordringer var nogenlunde tilfredsstillende, med reisebefordring, høiskoler, nærmere marked end til McGregor osv. Vi maa dog opholde os lidt endnu i den første periode.

Der var ved siden af de mange omstændigheder og ubequemligheder som de havde at døie og kæmpe med i den tid, en farlig fiende som ofte kom dundrende over „prærien“ snart fra en kant og snart fra en anden, og som undertiden truede med at ødelægge alt det de havde faaet istand; og det var vræriebranden! Ved hjælp af naboeer, med ild, jord og vand lukkedes det som oftest at stanse den, men den kom nok ofte ind i „rail-fenceet“, som da maatte nedrives for lettere at faa brug med

ilden. Ved dette „rail fence“ som havde kostet „pionererne“ saa meget arbejde, vilde jeg gjerne opholde læsere lidt. Skulde ikke Luther College, som har gaaet i spidsen med at hævde et nybygger loghus ogsaa have et lidet stykke egte kroget rail fence ved siden? Dette opimod en baggrund af grønne træer, vilde danne en vakker scene. Men maasse det kun er den som selv har været „on the frontier,“ som kan interessere sig for et kroget rail fence?

Som eksempel paa hvor vildt det var i den første tid her paa dette sted, maa jeg fortælle om en liden „Jawn“ som Johannes Evenson havde fundet, og kæmnet, saa den tilbragte ialfald det meste af sin tid paa hans gaard. For at sikre den mod slyttere, bar den altid en renn betrækt med rødt uldtøj om halven. Efter som den voksede til, tilbragte den lange timer hos de vilde dyr; men kom atter og atter til gaarden. Tilslut blev den dog aldeles borte; „The call of the wild“ havde vel blevet den for sterk eller den var uagtet sit røde halsbaand bleven en slytters bytte. Den slags dyr fortrængtes nu ogsaa mer og mer af „settlere.“

Efter pastor Korens ankomst blev der snart tale om at bygge kirke. Settlernes antal forøgedes stadig, og loghusene blev for smaa som prædikeplads. Det tog dog tid. Byggematerialer maatte kjøres lang vei; smaat med penge til at kjøbe dem for var der vel ogsaa, saa pastor Koren holdt i den tid tretten gudstjenester bare i Erik Egges hus — med en norsk proviantliste som alterbord. Lidt længere i sydvest, ved Bur Oak Spring, hvor Nakre familien og andre norske settlere havde slaaet sig ned, holdtes ogsaa flere gudstjenester, og saa over alt i trange loghuse. Kirken blev dog tilslidst bygget paa Evensons land, men saa nær Erik Egges hus at presten kunde isøre sig sin prædregt der og saa gaa op til kirken. Mandene selv i nabolaaget fuldførte arbeidet. Der traf vel til at være nogen isølandt

jom var vant med juedferarbeide, forresten syntes de det var lige til med „frame“ og „siding.“ „De havde nok klaret det som vanskeligere var!“ Kirken var simpelt udstyret naturligvis med bord og bænke osv., men de havde dog nu et forsamlingssted. De trængte heller ikke nogen „Go to Church Sunday“ i den tid. Erfaringen af at være uden prest og kirke, var dertil for levende i erindringen. Ved tilbageblik tror jeg, jeg trykt kan sige at det var en stærk tro som mere end noget andet opholdt indvandrerne i den første besværlige tid! Om den ikke saa med en gang kunde flytte bjerge, saa kunde den dog med tiden udrette undere! Denne gode, gamle tro havde de bragt med sig fra sit fædreland og vilde gjøre sit bedste for at indplante den her, at den kunde blive for deres børn og efterkommere hvad den havde været for dem.

Paa samme tid som de fik kirke blev der ogsaa ordnet med skoledistrikt og engelsk skole. Disse omtalte mænd, som nu fandtes at bo i midten af distriktet, maatte fungere som skolelære, eksaminere lærerinden og efter tur aabne sine huse for publicskolen. Dette sidste kunde været nok saa bra, om ikke husene før var for juaa, men det gik nok an i den tid. Skole maatte de naturligvis have.

Dette med ordning af skolen aabnede en udvei for de unge piger som havde erhvervet sig lidt kundskab i engelsk. Maria Anderson, som under sit ophold hos onkelen, pastor Brandt, hvor hun gik til konfirmation, havde gaaet paa engelsk skole i Economowoc, blev den første lærerinde paa dette sted. Den næste var Guri (Julia) Hoben, og den tredje Marie Skalrud, en datter af Wils Skalrud paa Washington Prairie.

Ved den første konfirmation som pastor Koren holdt i den nye kirke, var der konfirmanter fra Washington Prairie, Decorah og andre omliggende steder. Blandt den; var en Charlotte Solberg, som var kommen til Decorah fra Ole Bull

Kolonien i Pennsylvania. Konfirmanterne som kom langveis fra maatte overnatte paa de nærmest liggende farme og spiste ogsaa der sin konfirmationsmiddag. Der var flere sammen med pastor Koren ved den anledning i Zvar Ringestads hjem, iblandt dem denne mijs Solberg. Hun blev senere gift med mr. Shelby, ogsaa fra kolonien. De flyttede senere til sydlige Minnesota med flere andre fra Pennsylvania.

Vore folk var nu komne ind i anden periode af deres pionerliv og kunde begynde at nyde saa juaat frugterne af sit arbejde. Johannes Erensons hus var det selskabeligste i denne tid. Han forstod vel at der trængtes lidt afveksling og opmuntring, især for de unge; han samlede saaledes ofte de nærmeste naboer i sit hus og undertiden gjæster lige fra Decorah. Nabolaget var stort i den tid og gjæstfriheden havde hjemme „on the frontier.“ Naar saa de legte norske lege som „Munken gaar i engen,“ „Sjøriddet han rister paa røde guldbaand,“ eller „Tag den ring og lad den vandre“, saa akkompagnerede Erensen altid paa „accordion.“ (De amerikanske lege, som den gang var i brug, fandt ikke anklang hos de norske). Naar saa eiter underholdning og bevarning, hver gik til sit, var det med den bevidsthed, „at det var ikke alt lid og slæb i Amerika heller.“

Naar saa vore nybyggere havde gennemlevet de vanskeligste tider, og begyndte at finde sig tilrette i anden periode, som vi vil kalde den, saa kom borgerkrigen med haarde tider i mere end en henseende. Fire unge mænd som havde sine hjem i denne lille kreds, gik som frivillige ind i armeen. De var Ole og Anton Anderson, Gulbrand og John Egge. „Stage Coachen“ kunde kun give plads til officererne saa de private soldater maatte den gang føre i „lumber“ vogne fra Decorah til Mc Gregor. Af disse navnte fire som gik i krigen kom kun tre tilbage. Gulbrand Egge er begravet et steds i Atlanta. Da

De Anderjon som 2nd lieut. of company D. 3rd Inf., blev alvorlig jaaret ved en træfning ved Blue Mills, Missouri, var det Gulbrand Egge som pleiet ham til han blev saa vidt bra at broderen Anton — ved tilladelse — kunde bringe ham tilbage til Decorah. Han gjenvandt aldrig sin helbred. Ruglen som traf ham i den venstre tinding kunde ikke fjernes. Den bar han gennem livet. Anton Anderjon og John Egge forblev i armeen til frigens slutning, med undtagelse af at de havde anledning en tid at prøve de sydlige fængsler, hvor Anton som officer maatte forblive i over et helt aar før han blev „exchanged.“

Bed siden af al bekymring og ængstelse i den tid blev alt saa kostbart som skulde kjøbes, at de maatte indskrænke sig til det aller nødvendige i husholdningen. De maatte krouffe byg og hvede og blande den altfor kostbare kaffe med. „Galico“ kostet op til fem og tredive cents per „hard“, ublegt lærred op til fem og seksti osv. Alt til umulige priser. Men som jerg og glæde vandte tilhøbe, saa blev det i 1862 bestemt at flytte Luther College fra Half Way Creek, Wis. til Decorah. Noget som isandhed glædede folk i Omegnen. I kirkelig jaavel som i kulturel henseende var det anseet for en overmaade stor vinding at have en saadan anstalt i sin midte.

Gammelt og nyt fra Numedal.

G. Gregerson.

Min fødebygd Nore er lig de øvrige bygder i Numedal, bredden er ikke stor, der møder snart skov, aaser og ulænde. Kommer man op paa høiderne mødes øiet af pene lætervolde særlig paa østtiden mod Nesbygden i Hallingdal og mod Eggedal for den ydre del af Nore. Dette er ogsaa tilfældet paa

vesttiden mod Telemarken, her er ogsaa sætre og fjelddale; men fjeldene er lidt høiere, der er enkelte, der har evig sne paa sine toppe. Fra mit fødested, der neppe saa mere end et par kilometer op fra dalbunden, kan der aaret rundt sees sneklædte fjeldtinder ret i syd paa vestsiden af bygden. Kommer man op paa de høieste toppe eller delvis skovklædte aaser nær mit fødested, dukker der op fjeld paa fjeld særlig mod vest og mod nord er Telemarkens fjelde, deriblandt hæver Hallingfjæren og Sølølen sine gigantiske sneklædte hoveder op i luften uforandret, trodviende tidens tand som for aartusinder siden.

Stiære Numedal:

Kan du glemme de med sne bedækte fjeld,

Som du fjernt og nær kan se og sse.

Med Hallingfjæren og Sølølen især

Med sin af evig sne bedækte hue.

Ogsaa har du Eidsfjeld roselig og stor — men nær

Med evig sne paa hovedet det bær.

Jeg kan sse dem fra mit barndoms-hjært,

Stolt den hæver sig mod himlens bue.

I naturfjønshed kan vijt Nore maale sig med hvilketsomhelst sted i dalen. Smaa sidedale med elvedrag kommer ind hist og her gennem Nore paa begge sider af dalen, der med sine hielve tusende og bruende udover juv og fjeldknauser saa skummet kan sees i miles afstand, og dens monotone lyd kan høres idag som for aartusinder siden. Paa østtiden maa nævnes Øftaelven, der ved en dam har været benyttet om vaaren som S. N. Brun siger: „Til at fløtte bondens tømmer paa, og hvor ørret og røi har hjemme.“ Her findes Veterhusgrænden, en rigtig pen sidedald. Disse høidedrag affjæres altjaa ganske braat ved sidedale; jeg maa særlig nævne Vykseasen, et høidedrag, der her gjør braatands, da en liden sidedal affjærer dens forvættelse mod syd, hvor Vorgegrænden med sine opdyrkede

jorder og pent vedligeholdte huise finder en med aaser omringet pen beliggenhed. Vi vil i tanken ta os en tur op paa Lyfjeaa-jen. Det er lidt brat og tungvint at komme op selv ifra nord-siden; men vi, der bruger fantasiens vinger, kan komme der letvint. Zintet hindrer os. Her oppe er et sted med herlig udsigt særlig mod syd og vest, og har du sans for naturfjøn-hed vil stedet ikke saa let glemmes.

Vi maa derfor stille os paa det sted hvor varden — fortidens telegraf i ufredstider — stod i jordens dage. Da jeg færdedes der, var der levninger at se af den. Varden siger du, hvad var det for noget? For at saa sendt ilbud rundt, naar en fiende var trængt ind paa Norges grænser, havde man reist op paa høie pynter — ofte flere norske mile imellem — store vedstabler af gammel furu den kunde være op til en 40 fod høie og i omfang ved jorden ligesaa brede og tykke, men spidsende op over. Der var aabninger ved foden hvor brændbare jager helst tjære holdtes i beredskab for at saa den hastig antændt. Var der ufredstider maatte altid en vagtmand være der baade nat og dag. Var den nærmest mod syd staaende varde antændt maatte vagten øieblikkelig jette sin i brand og jeg skal sige dig at det blev et lystigt baal. Saaledes gif det ildbud i bogstavelig forstand paa nogle saa øieblikke fra fjøfantene lige op til vore øverste bygder i vort land. Folket forstod godt dette tegn, at alle som kunde høre vaaben skulde møde paa sine respektive tingsteder og særlig den staaende arme, der havde sine munderinger opbevarede paa gaardene i bygden. Det norske folk var lovhdygt; dog traf det iblandt en eller anden rædhare, der holdt sig undda. Re en saadan om han blev funden! Han fik som oftest en saar ryg. Han maatte løbe „spidsrod“, som det kaldtes. Denne barbariske straffemaade bestod deri at synderen maatte løbe mellem 2 koloner af soldater (ikke fik eget kompani) med en underofficer bag og

en foran med faldt bajonet og hver mand i kolonen skulde give ham et haardt slag af en kjæp tilveiebragt for anledningen. Faldt slagene haarde, fik han en saar ryg. Var det en gut, der stod høit hos det smukke fjøn, kunde han gaa det noksaa godt igjennem. Havde han en, som han kaldte sin hjertenskjer, havde hun altid udveie. Hos sine veninder fik hun altid laant en del silketørklæder, som hun beklædte sin kjæreste ryg med indenfor skjorten, der hvor slagene altid faldt haardest, de sagde at flere tykkelser af slike tog bort en del af slagene, om de faldt noksaa haardt. Det traf nok den gut, naar han havde løbet gjennem spidsroden, at han kunde gjøre et par hallingkast, selv om blodet viste sig gjennem klæderne af hans hudslattede ryg. Denne straffemaade gif en tid men autoriteterne kom lidt efter lidt under veir med sjuiseriet med paaklædningen og maaden man tildels slog paa fik de tilsigneladende haarde slag til at falde nok saa let, særlig var det en man holdt af. For at forebygge sjuiseriet blev derfor denne straffemaade ombuttet med en anden endda haardere. Synderen blev saa at sige klædt næsten nøgen kun med en skjorte og bukse paa. Han stod indenfor en ring af soldater med fældte geværer. En underofficer, helst den mest koldblodige de havde, blev udnævnt til at uddele straffen. Det traf nok at synderen maatte støttes af et par soldater for ikke at falde til jorden. Nu dette hører den forbigangne tid til. Vi maa være fornyet taknemmelige fordi vi lever paa en mere human tid end vore forfædre. Men tilbage til Lyfjeaasen, hvortil jeg indbød dig.

Som før sagt, vi staar paa det sted, hvor varden var bygget, en rundagtig bjergknoel hældende mod syd. Der er vel neppe nogen ruiner tilbage af denne nu, som da jeg færdedes der for 50 a 60 aar siden. Udsigten mod syd og vest er her storartet. Dybt under os i dalens bund viser sig for os Langedalens elv — frosende og skummende, som om den havde

hastverk for at jaa hvile efter en noksaa møjssommelig vandring gjennem Ødegaardene — en langs Laugen noksaa pen bygd, der strækker sig fra Sporau eller rettere fra gaarden Land til Ødegaardfjorden. Sagnet siger at navnet stammer fra fortødens tid. Der fandtes ikke et levende menneske der efter at denne sot havde græsset, og det tog lang tid før nogen satte sig ned der. Gaardene laa øde. Gjennem fos efter fos med utilgængelige klippepartier jarer Laugen gjennem denne dal efter at den forlader Tunhovdfjordene og til den gaar til ro i den i Isfjernet speilblanke Norefjord. Storveien viser sig for vort blif paa østre side af Laugen, hvor nu automobiler i tusende fart gjør sine daglige ture til postens og turistens befordring. Man er nu forbi forundringens tid. Det var ikke jaa for en del aar siden, da den første turist paa sin cycle drog gjennem dalen. En gammel fjerring, der jaa ham, kom næsten vefstræmt til sin nabo og fortalte, at hun nu havde seet den skinbare f. . . . : „Han kom paa ei rokkejul so dæ sto elstræjen a'n," sagde hun.

Gjennem mindst to trediedele af Nore herred følger og følger Norefjordene dalens bund der i en stille og solbiant dag lig et speil reflekterer de ved bredden liggende aaser, gaarde og skovpartir i sin speilblante overflade. Ved gaardene Sevlid paa østtiden og Brennegårdene paa vesttiden gaar Laugen til ro i Norefjordens speilblanke overflade. Her i øvre ende af fjorden er gaardene Sevlid og Hjallan paa østtiden og Brennegårdene paa vesttiden særdeles pent beliggende. Terrænet er ganske fladt og gaardene fra vort ophøiede sted Lykjaasen ser ud som aaser i en ørken. De er omgivne med fjorden paa den ene side og paa den anden side har vi aaser og høidedrag der paa sine steder terrassemæssig dog for det meste uregelmæssig danner høidedrag, hvor selve gjeden maa gjøre omveie for at finde frem. Lidt op fra gaardene møder vi hift og her en

liden med jmaa huse opdyrket jordflak, der i aarhundreder har været opholdsted for gaardens husmand, hvor de slegt efter slegt har levet, kæmpet og stridt for jøden for sig og sine. Mange af disse steder staar delvis øde nu. Husene er forjaldne og kun refterne er at se, som et minde fra hin tid. Mange af disse husmands efterkommere finder vi igjen her paa vore prærier, som velstaaende farmere, ja tildels ogsaa som ordets tjenere i vore lutheriske samfund herover, samt i mange andre livsstillinger.

Vegetationen er for det meste birke, gran og furu. Og jo høiere man kommer op fra dalens bund, blir den mere og mere sparsom, jærlig paa vesttiden aftager itoven lidt efter lidt og ender med skovløse, romantiske fjeldpartier, hvis toppe er beklædte med evig sne. Det skjærer dog jmaa dale og ganske høit beboede og opdyrkede steder ind. Jeg vil nævne Masbegrænden, der er rigtig pent hældende mod syd, samt Zubsgrænden mod sydvest fra Masbegrænden, hvor der skal være mange romantiske steder men da jeg aldrig har været deroppe, kan jeg ikke beskrive det nærmere.

Paa østtiden gjennem hele Nore er aasene beklædte med skov og dalsfører stikker ogsaa frem her med tildels jmaa og mindre gaarde, og dalsfører der jo længere de befolges ender i jætre. I sommertiden ser man buskab efter buskab græsje hift og her, og jæterens røst høres; dog siger de, som har besøgt de gamle kjendte steder, at lærens og jæterens røst ikke høres nu som før i tiden. Behagelsen her paa østtiden gaar ganske høit, fra vort ophøiede stede kan vi se skovklædte aaser. Vender vi vort blif mod vest ser vi i klart veir hele Opdal, et anneks til Nore. Redenfor Sporau træder et nyt dalsføre frem, der gaar ganske i vestlig retning med Opdalselven i sin bund, der synes at have braahast for at naa sit maal ved Sporankro, hvor den ender. Vi ser hele Opdal, lunt beliggende hældende mod syd indtil

oiet taber sig i jneklædte fjelde med en himmel blaa over sig.
Maa her anføre et vers af min sang om Numedal:

Opdal ligger lunt og pent og trygt,
Syd mod middagsjolen stedet vender;
Bygden er saa vakker og saa tæt bebyggt
Opdalselven gjennem dalen rinder.
Gjennem „Zian“ den i bugter slynger sig
Til den til Opdalsvandet finder vei,
Saa i hu og hast — med muntre ballingkast,
Ved Sporan bro den løbet ender.

Opdal er en rigtig vakker bygd, ja, den vakreste i hele Numedal. I kirkebygden paa nordjorden af gamle Opdals kirke, er der gaard i gaard. Alt er vel opdyrket og paa grund af sin mod jyd hældende beliggenhed, bringer det en sikker og rig avling til hvert aar. „Zian“ er en pen flade, der udgjør dalens bund, hvor enhver af disse gaarde har sit slaattestykke med et hus paa for høavlingen. Da man altid om vaaren og tildels i andre regntider er udjatte for oversvømmelser er disse jmaa lader (forsløper) byggede sliq, at det er et aabent rum fra bunden af. Gulvet ligger omkring en 5 til 6 fod op fra marken for at høet ikke skal blive gjennemtrængt af vand og fordærvet. Det er et rigtigt inponerende skue, naar man i regntiden ser alle disse jmaa hølader omringede af vand og er vandet rigtig høit, saa der blir haard strøm, og det hender ofte, at man ser svømmende hølader jaagte men sikkert bevæge sig i retning af Opdalsvandet eller Tønnebevandet som det ogsaa tildels kaldes. Der har været tale om i de sidste 50 aar at tørlægge hele Tønnebevandet, det behøves kun en liden sankning i den ydre ende af vandet. Jeg saa nylig, at det endelig er besluttet og skal udføres i den nære fremtid. Derved vil en hel del land tørlægges og et løb for elven optages, saa at en del af disse

oversvømmelser kan forebygges, dog er der nok dem i bygden som sætter sig imod dette foretagende, da de tror og maaſke ikke uden grund, at Opdalselven lig Nilens vande gjøsker jorden og gjør den frugtbar. Men tilbage til Lykjaasen.

Vi vil derfor se os om her paa nærmere hold. Lykja var i gammel tid opdyrket og bebygget. I min barndom boede en gammel mand der med hustru og 3 børn. Han hed Ole. Hans eneste søn hedte Paul. Jeg har hørt at en sønnesøn af gamle Ole skal være kommen hertil landet. Jeg husker godt de 2 gamle folk, men de døde i min barndom og siden har vi stedet været ubeboet. Af husene er der vel nu neppe spor tilbage. Ligeledes de jmaa agerflækker er vi st nu bedækkede med skov, som ogsaa er tilfældet paa mange steder gjennem dalen.

Stedet var godt tilgængeligt fra nordjorden, hvor der var en med skov bedækket aasryg, men paa grund af daljoret op til Borgregaarden ender Lykjaasen her mod jyd og vest ligesom i brachast sin tilværelse. Steile klipper, flere hundrede fod høie, afbrøder aasryggen; og ved første øiekast, naar du ser udover mod jyd og østjorden, vilde du tro at neppe gjeden vilde vove sig ikast med nedstigningen til Borgegaardene. Men jeg har dog gaaet denne sti ofte i min ungdom, selv i de mørkeste høstnætter, da stien forforkede veien omtrent det halve, ja maaſke mere.

Jeg har et godt billede foran mig, taget for omkring 4 aar siden af Borgegaardene. Det er taget fra Selegaarden fra den østre side af Borgregaarden. Dette billede viser at gaardene siden jeg forlod Norge har været dreene af dngtige jordbrugere, da en hel del stenrøier er fjernet og ulænde og stenaqtig grund er forvandlet til frugtbar jord.

Fra Lykjaasen sees kun en del af øvre Norefjorden, fremstydende odder og mod fjorden hældende høidedrag skjuler den for vort blik. I stedet for en skummende og bruiende elv, gaar

Laugen (Laagen) her stille og ubemerket gjennem Norefjordene, den Jones her at ville tage sig en liden hvile.

Laugen, den sit udspring har paa Fisefjeld,
 Numedalens dybe bund den følger;
 Du har hørt dens susen mangen sommerkveld,
 Set dens mange fosserfald og bølger.
 Ofte den i hast ndover fosse styrter sig,
 Snart den lunt igjennem fjorde finder vei
 Til dens løb er endt
 Og til hvile vendt
 Ved Laurviks by den i jøen falder.

Norefjordene tilsammen strækker sig fra ydre del af Nore til gaardene Levlid en længde af 15 til 16 kilometer. Den ydre og øvre Norefjord er skilte ad ved en strøm ved Evjen eller Gide som gaarden kaldes; denne gaard eller gaarde, da den vist er delt i 2, ligger paa vestsiden. Gaarden Strømmen ligger paa østsiden, denne gaard havde i gammel tid et andet navn, som jeg har glemt, da et jordsfred langt tilbage i tiden bevirkede den nuværende strøm, der i høi vandstand er ganske stridbar, den maa være noksaa kyndig, som i høi vandstand med baad skal gaa ned denne strøm. Der boede paa gaarden Frygne paa vestsiden af fjorden en rig mand. Sagnet siger, at han var Nores rigeste mand. Han forstod nu ogsaa at forøge sine eiendomme paa de fattiges og trængendes befojning. Det havde været misøfski paa avlingen i flere aar og Frygnesen,— det navn sagnet har givet ham, og som han ogsaa brugte jels,— havde et stabur fuldpakket af sedemidler, vidste altid at tage sig betalt, naar en trængende var nødt til at ty til ham efter hjælp. Det havde været et ualmindeligt regnaar; det saa ikke ud til at regnen vilde ophøre, man kjendte ikke den gang til poteterne som et godt næringsmiddel. Blandt anden gammel

mad var hans stabur fyldt med korn (bygg). Penge fandtes ikke blandt de fattige. Frygnesen tog altid den bedste og som oftest den eneste ko den fattige mand havde for en tønde byg. Ved siden af sin øvrige huskab havde han 20 pene melkekuer, som han paa den maade havde byt til sig. Det havde regnet uden stans i flere dage. En søndagsmorgen, da det var en midlertidig stans paa regnet, reiste han og alle hans folk op til Nore kirke. Sagnet siger, at da de, han var ifølge med, bar sig ilde for regnet, sagde Frygnesen: „Ja, um det helt paa v reina i 3 aar, so æ infje matbure te Frygnesen tomt endaa.“ Da da de gif forbi hans huskab til stedet, hvor de havde sin baad, sagde han i stolthed: „Der lig alle dei 20 bygtømmu mina.“ Regnen begyndte igjen. Det øsregnede. Medens de sad i kirken hørtes en dur. Jorden ligesom iskalt, enkelte trodde det var et jordskjælv. Men snart fandt man ud at det var en jordsfred, som den sommer ikke vor noget ukjendt der i bygden. Ovenfor Frygne havde en hel del jord og sten løsnet og dømt op elven der kom ned fra Nuvsgrenden. Da nu terrænet var brat, vandet trængte paa, og det var en betydelig længde og et mere end almindeligt fald øgedes farten lidt efter lidt, saa masjer af sten, stov og grus med næsten lynets fart paa nogle saa øieblikke rev bort alt Frygnesen eiede og han stod igjen med bare klæderne paa kroppen. Skredet gif lige i fjorden og over til den anden side. Det fatte fjorden i en sliig bevægelse at de fleste baade, som var brugte og draque paa land, medens folk var i kirken, blev tagne med strømmen og de som var bundne, som tildels var ibrug stod under vand, men aarer og alt løst var ifyllet bort. Fjorden var dømt op af ifredel. Det blev vaniskeligt at komme hjem den dag for mange, særlig de som skulde over fjorden. Da Frygnesen kom hjem, var alt, hvortil han havde sat sin lid, borte, og bare sten og grus var tilbage. En jernbeslaet dør, som havde tilhørt hans stabur

findes den dag idag paa gaarden Gristad i Glesberg. Det var en ganske strid strøm før dette jordskred mellem Kore preste-gaard og Waale paa østiden, men denne kan ikke merkes nu. Om Frygnesen fortæller jaguet, at da han saa, at alt han eiede var borte faldt han aldeles sammen, han maatte tage ind til en fattig mand, som han havde taget den sidste ko fra for byg. Han levede ikke længe efter den tid, men om han kom til nogen eftertanke, derom tier historien. Hans kone skulde været gavmild, hun delte nok ud lidt tildels til fattige, naar hun havde anledning dertil og turde vove det for sin mand. Om de havde nogen efterkommere siger jaguet intet. Det tog mange aar før gaarden blev røddet og bygget op igjen og den har aldrig naaet op til den godhed og frugtbarhed samt udstrækning som den havde før skredet. Land og grus skjuler endnu paa flere fods tykkelse den frugtbare og rige jordbund som gaarden Frygne havde før skredet.

Panamafehalen.

Litt om Mellem-Amerikas historie.

Olav Lilleland.

Kolumbus og andre navigatører havde besøgt Mellem-Amerika i begyndelsen av det 15de aarhundrede. Kolumbus 1501—2; men landet vedblev dog at være et „Ultima Thuli“ i vest, til spanieren Vasco Balboa med et litet parti gjennemtrængte den tætte kratfag langs Atlanterhavskysten og før over de bløte sumpe i det indre, til de en dag kom paa en høide nær Pacifickysten og saa det itere Stillehav uten landsigte bakom.

Balboa hadde opdaget det Stille hav, det var dog ikke ganske tilfældig, indianere hadde fortalt ham, at der bakom en smal stripe land laa et stort ocean. Likedan blev det fortalt

ham — rimeligvis med mere faqter end ord — at der i Syd Iaa et jabelagtig rigt land. Ved hjemkomsten blev dette fortalt og kom for Pizarros øre, der senere foretog sin ekspedition mot Peru.

Balboa foretog en ekspedition igjen to aar senere og hadde til hensigt, at foreta en opdagelsesreise langs vestkysten. Han fandt paa østkysten intet materiale til skipsbygning og besluttet at fragte træer over fra østkysten. Dette var en vanskelig opgave, da det indre var opfyldt av sumper og næsten ufremkommelig, endfige fragte noget med. Det var da de indfødte, som sik lide for dette. Disse tok livet nderst makelig og hadde sjelden faldt træer, langt mindre baaret det over 50 mil. Flere tusen blev tvungne til arbeide, og under denne transport døde to tusen indfødte.

Der blev imidlertid jalouji blandt nogen høitstaaende spaniere over Balboas eneraadige operationer i Mellem-Amerika, og de sik indbildt kongen, at han (B) var isjerd med at grundlægge et kongerike i de nye lande. Han blev anklaget, dømt og henrettet.

Tre aar senere seilte Magellan langs Mellem-Amerikas kyst i haap om at finde en sjarvei gjennem eidet, paa sin jordomseiling. Dgsaa Karl den 5te av Spanien var blitt interessert og gav ordre til guvernørerne, at kysten skulde undersøkes langs de respektive territorier for om mulig at finde en naturlig vandvei, likedan skulde elvene undersøkes for i tilfælde der ingen saadon var, kunde gaaes igang med en kombinert land- og skipsvei.

Fra Spanien blev sendt Gil Gonzales med fuldmakt til at benytte Balboas skipe, dette blev ham dog nægtet av guvernøren, og han gif straks igang med at transportere sine egne sjmaa skuter langs den av Balboa opfugne vei. Han naadde Stillehavet, men mistet sine skipe, hvorfor han maatte bygge

nye. Han opdaget Nicaraguafloden og bygget paa dens bredder. Det var den første koloni rundt floden. Senere blev San Juan river opdaget og fundet at være jevnbar et godt stykke med smaa fartøier. Planer om en kanal kom nu for en tid til at dreie sig om Nicaraguaruten.

Kong Karl var fremdeles interesseret i kanalplaner, men ved hans død søvnet planerne for en tid, idet hans søn Philip den anden mente, at en kanal bare vilde være et vaaben mot hans eget rike. Spanierne holdt sig nu væk fra Mellem-Amerika for nogen tid og de nordlige folk fik ogsaa sit ord at si i spørgsmaalet om kanal og befolkning av Mellem-Amerika.

Fra Skotland blev uitrustet en ekspedition 1689. Det var den saakaldte Darien ekspedition under ledelse av Patterson. Den var godt uitrustet og bragte med vaaben og anden urustning til at bemyndige sig land. Deres hensigt var dog simpelthen at sætte ned og slaa sig paa jordbruket. De hadde fem skibe og 1200 mand, mange av dem var soldater. Efter to maaneders seilads landet de i Saledoniabugten og grundla New Edinburg. De overvandt de spanier og indfødte, de traf paa, men hadde ikke beregnet den aule feber, der hersket i disse egne. Den raset i den nye koloni slikt, at inden nogen saa maaneder efter at den brøt ut, var næsten alle udsdøde, og de som var igjen blev overfaldt av spaniere og indianere, hvorav det meste døde i skogene.

I panamaruten, længere mot syd, blev det oprettet militærposter langs linjen for at beskytte trafikken mot de indfødte, men det møtte slikt motstand hos de indfødte, at alt maatte opgives.

Engelskmænd hadde ogsaa været i landet og spesielt kastet sine øine paa Nicaragua. I 1780 kom en ekspedition, der fik den samme skæbne som deres frænder skotterne. Reberen krævet 80 paa en nat, og trafalgarfeltet Nelson, som selv var syk, med si mand var glad over at komme væk fra denne lunne fiende.

Politisk revolution præget de følgende aar, og i 1819 forme distaterne New-Granada, Ecuador og Venezuela „Den forenede republik.“

Columbia blev i 1831 delt i tre selvstændige republikker, og noget før var „den føderale republik“ grundlagt av provinserne Guatamala, San Salvador, Honduras, Nicaragua og Costa Rica. Ved den tid blev der sendt indbødelse til U. S., om at samarbeide for en kanal gjennom Nicaragua. Amerikannerne var interesseret, men det gik smaat med at saa noget gjort, og saken kom i hænderne paa en privatmand, mr. Palmer, fra New York. Det lykkedes denne at tegne aktier til et beløb av fem millioner dollars, men det kom aldrig til praktisk operation med ham.

Efterat saken hadde været i hænderne paa et tykk kompani med samme resultat som fra mr. Palmer, kom den igjen i U. S. hænder og president Jackson sendte nogen kyndige mænd til at uttale sig om, hvorvidt det var mulig at grave en kanal gjennom Nicaragua eller ikke. En nogenlunde utførlig rapport blev gitt, men intet mere gjort. Derester maalte et engelsk kompani op ruten, men noget videre blev ikke gjort.

Politiske stridigheter fandt sted i 1831, da Panama blev en part av New-Granada. Noen aar senere fik et fransk kompani ret til at grave kanal og bygge jernbaner. De fandt dog, at denne kombination daarlig vilde tilfredsstille en stadig tiltagende trafik, og resultatet var, at det blev hverken kanal eller jernbane.

Med guldfundet i California fik U. S. ret til at grave kanal gjennom Nicaragua. The „Clayton Bulwer treaty“ gav U. S. 85 aar til at operere paa, siden skulde alt tilfalde Nicaragua. Det gik nu som før, det blev intet gjort langs denne rute, derimot blev i 1855 en jernbane bygget længere syd og den dempede kravet paa en kanal, foreløbig. Jernba-

nen kostede 8 millioner dollars, og var det første effektive skridt til at lænke Atlanter- og Stillehavet sammen. Det var store vanskeligheder forbundet med bygningen af denne jernbane paa grund af det jumpige land. Hærdesløshet voldte det vanskeligheder at bygge fast grund over „Mael swamp“ nær Colon. Ton efter ton blev dumpet i det umættelige dyb; somme steder naadede man ikke bund før paa 200 fots dybde. Naar det tilslut var tilhneladende fast bund, varte det kun for en tid, og mere fuld maatte til, ret som det var, for at holde skinnerne paa overflaten.

Kanalplanerne døde dog ikke bort. I 1872—75 blev der gennem Panama foretaget en opmaaling af et fransk firma. Ferdinand de Lesseps, der havde git ideen til Suezkanalen, blev interesseret i det nye foretagende, og fik sammenkaldt en international kongres i Paris 1879, og formed Panamakanal-kompaniet. Lesseps var selv i kanalegnene, og det var stor entusiasme over det storartede foretagende. Det lykkedes at rejse en kapital tilhneladende tilstrækkelig til at bringe planerne om en sjølevel kanal godt paa vei. De fattige franske bønder tok saa mange aktier det lot sig gjøre uten at ruinere dem for øieblikket. De mente, at inden nogen saa aar vilde disse beskedne aktier gjøre dem rike. Da arbeidet begyndte 1881, blev planerne ændret til slusekanal; de hadde allerede indseet umuligheten i at grave ned disse høie fjeld jevnt med havet. Et bundløst svindleri gjorde, at pengerne snart blev borte. Lederne vilde ikke nedlade sig til at besigtige arbeidet, men levet som jmaafonger paa de franske bønders bekoftning. Det blev jagt af admiral Nelson, at det var officerer nok ved dette anlæg til et dusin gode republikker. To franske kompanier forjokte sig med kanalen, men begge maatte slutte paa grund af mangel paa penge.

Efter den spanske-amerikanske krig, fik U. S. kjøpt retten av

Frankrige for 40 millioner dollars. En traktat kom istand med England, der gav alle nationer like ret til at benytte den vordende kanal.

Likedan en traktat med Panama, den nye republik, der fik sin selvstændighet 1903 og var godkjendt av magterne. U. S. skulde betale 4 millioner dollars for en stripe land 10 mil bred — 5 mil paa hver side av kanalen — tværs over eidet, kanalzonen. Den skulde strække sig ut i havet tre mil fra lavvandsmerkerne.

En kommission blev nedsat av U. S., der senere blev avløst av en international teknisk komite bestaaende av amerikanske, engelske, tyske og nederlandske ingeniører. Resultatet var bl. a., at der først og fremst maatte sørges for bedre sanitære forhold.

En senere nedsat amerikansk komite stod iplittet med henjyn til kanalens form, minoriteten holdt paa slusekanal, der fik støtte av kongressen og blev godkjendt av presidenten. Kanalen skulde gaa fra Limon Bay paa atlantehavssjiden til Vuama ved Stillehavet, retning nordvest — sydøst — og vilde bli 50 mil lang.

Arbeidet begyndte 1904 i mindre skala, og hermed aapnedes den sidste akt. Litet av det franske maskineri blev anvendt; nyt arbeidsparende maskineri tok dets plass. Langs kanalruten findes nogen hanger av skrapjern, nedgrot i græs og moose. Det er forældet maskineri fra franskmændenes tid.

Det tyvende aarhundredes største ingeniørverk hittil var begyndt for alvor, drømmen om at lænke havene sammen hadde gaat veiten gjennom fire aarhundreder i den kommerziale verden.

Naar et skip skal gaa gjennom kanalen fra Atlanterhavet til Stillehavet, kommer det ind i Limon Bay til havnebyen Colon. Denne vigtige handelsby med sine rummelige brøgger

ligger paa en ganske liten forals og i nærheten av „Black-jwamp.“ Vegetationen er det daarlig bevendt med, og det lille som er forkrøpler havvindene.

Pverø over paa en fremspringende odde paa den anden side av bugten, er det hensigten at bygge festninger. Paa atlantehavssiden vil der bli tre besetninger: Fortene „Sherman“, „Mandolph“ og „Lesjeps“. Ut fra denne odde bygges en 3500 yard lang molo ogsaa ut fra Colon vil bli bygget en fortere molo.

Fra Colon kommer saa skipet ind i en utgraven runde, 1700 mil lang med en hundbredde av fem hundrede fot, og kommer da til Gatuns tre sluser. Disse ligger samlet og løfter skipet 85 fot fra havflaten til den kunstige Gatundam, der er lavet av jord og lere og har konkretbølge transte som aaserne rundt. Om dammen blev fylt med vand fra elven Chagres.

Fra Gatun sluser vil skipet gaa med fuld fart gjennom en rende i Gatun 24 mil lang og et tusen fot bred til Obispo, hvor det vil komme ind i den egentlige kanal „Culebra Cut.“ Dette er ni mil langt og tre hundrede fot bredt. Culebra Cut ender ved Pedro Miguelslusen, der senker skipet tredive fot til den lille Miraflores fjord halvanden mil lang. Denne ender ved Miraflores sluserne, der senker skipet 54 fot til Pacific. Videre er det gravet en rende 8 mil lang og fem hundrede fot vid til fuld dybde naars. Ogjaa paa denne side bygges en molo ut til en av øerne ved indløpet. Her ligger havnebyen paa Stillehavskysten, Panama, paa den ene side, og besetningen Fort Grant paa den anden. Denne festning vil tilfulde bevise, at Panamakanalen er Amerikas nøgle til to verdenshav. Der vil bli installeret to kanoner med 16 tommer kaliber, der kan slunge sit projektil tyve mil vak. Foruden disse er der kun to saa store kanoner en er i Frankrige

den anden eis av Italien. Foruten disse to, vil der bli 8 fjortentoms, 12 sekstoms kanoner og 24 mortere. Ved indløpet til Panamabugten ligger øerne Perico, Naos og Flamenço.

Kanalens længde vil bli fra hav til hav 40½ mil, ved at medregne utgravningerne paa grundvand til fuld dybde er den 50½ mil.

Det tok en arme av arbeidere til at fjerne fjeldet ved Culebra og lave dammen ved Gatun, og det tok spesialister til at lave slusepartene.

Der har været 33,000 arbeidere paa samme tid. Noen fart kom det ikke i arbeidet før 1907, da over 4,000 jernbanevogne var i aktivitet frem og tilbake mellem Culebra og Gatun, hvor en stor del av jorden blev anvendt til at lave dammen.

No arbeiderne er ca. 5,000 europæere, især spaniere og portugisere. Resten ca. 28,000 er vestindiere, der har vist sig at være de bedste arbeidere at faa fra den farvede race.

Europæerne betales med 20 cents pr. time og betaler 40 cents for tre rationer. Negrerne faar 10 cents timen og betaler for kost 30 cents for tre rationer.

Staten har magasiner langs ruten, ialt 18, hvorfra proviant og klær sendes til arbeiderne. De hvite har sine egne kvarterer, de er indkvartert i 18 møsjer.

Efter at arbeidet var sat igang under civile ingeniører, blev det af president Taft lagt i hænderne paa Oberst Goethals og administrationen blev helt militær. Linjen blev delt i tre divisioner: Atlanterhavsdivisionen fra kysten til Gatun, Centraldivisionen fra Gatun til Pedro Miguel og Pacificdivisionen fra Pedro Miguel til Stillehavet. For hver division blev utnevnt en divisionschef med fuld enerådighet inden divisionens grænser.

Det sanitære forhold var det mest brændende spørsmål. Den gule feber havde herjet alle som havde forsøgt at slaa sig ned i disse lande, og dens mytiske ophav maatte opdages. Det blev opdaget at en mosquito var skylden i sygdommen. For at sygdommen kunde sprede sig, maatte insektet transportere smitten ved sit bit fra en allerede angrepen af feberen. Man kunde saaledes leve i en patients nærhet og spise med ham uten at staa i fare for at bli besmittet, alene injektet kunde overføre den.

Det gjaldt saaledes at bli kvit insektet og til dette siemed blev det søtt efter dets tilholdssted. Sumper og græs var det almindelige tilholdssted, og man begyndte at drænere ut sumper, slaa ned græs og „sprinkle“ stillestaaende vand med olie. Resultatet var helt ut tilfredsstillende. Efter otte maaneders ihærdigt arbejde, reduceredes sygdomstilfældene betydelig, og inden aaret var gaat, var den gule feber næsten bragt ut av eksistensje.

Panama er nu et taalelig sundt sted, naar rimelige hensyn tages til dets tropiske beliggenhet. Dødsprocenten er 50 pr. tusen. (New York 20 pr. tusen).

Det kostet flere millioner at rette paa sundhetstilstanden i det før saa pestfulde Mellem-Amerika, og de, som gif med slangen og sprinkledede olje paa mosquitoernes tilholdssted, var likejaa nødvendige til kanalens fuldførelse, som de der sprængte fjeld og førte jord fra Culebra Cut.

Sver av Gatun sluser er et tusen fot lange og kan indta de største skip hidtil bygget. Væggerne er av konkret 45 fot tykke ved bunden og skræner av til en toptykkelse av 8 fot. De er paa indsiden lodrett. Mittvæggen er 81 fot høi og er inddeelt i tre etager. Den første etage tjener til at drænere bort vand som samler sig, anden til leie for de elektriske kraftledninger, og den tredje for passagervei for betjeningen.

Sluseportene er av slaalplater syv fot tykke. De er hule og sluter. Mavningen og lukningen foregaar paa to minutter ved hjælp av elektrisk maskineri, der er installert i mittvæggen.

Skipene behøver ikke at vente paa hverandre, naar de gaar i motset retning, fordi kanalen er dobbelt, og mens et skip er paavei til Stillehavet, kan et andet dampe mot Atlanteren.

Skipene vil, naar de kommer til sluserne, bli overlatt til en United States kaptein og en U. S. maskinist. Det vil slæpes gjennem sluserne av elektriske lokomotiver, to paa hver side, og det er nu fuldstændig kontrollert av disse.

For at forebygge uheld vil der foran skipet strækkes et lække, der er saa solid at det kan stoppe inden 72 fot et ti tusen tons skip med en fart av fire mil i timen. Naar alt er i orden, sænkes lækket til sit leie i bunden og lokomotivet haler skipet langsomt ind i næste sluse, mens portene lukker sig bak skipet.

Portene kontrolleres av en operatør i et taarn, hvor han har alle sluserne i miniatyr og vil se porterne aapnes og lukkes, vandet stige og falde, og til alle tider se skipets noiaagtige stilling.

Gatundam er en kunstig sjø til innsuling av vand for sluserne. Chagres river har det betydningsfulde hverv at skaffe dette vand og det er undertiden reist spørsmål om, hvorvitt den i tørre aarstider vil være istand dertil eller ikke. Her er det elektriske kraftanlæg, der skaffer drivkraft til sluseporterne. Iys langs kanalen og til jernbanen. Sjøsens bund og vægge er som før sagt, kunstige.

Culebra Cut er det mest scenerike ved anlegget. Man maatte gaa ned 85 fot i fjeldet. Der er tat ut 54 millioner kubikyard stein og jord. Dertil kommer 22 jordfæd der har fundet sted siden frankmændene arbeidede der og bragte med sig 22 millioner kubik yard jord. Under disse fæd, der ofte har

gaat tvers over hele gravningen, er maskineri og jernbanematerial ødelagt, men heldigvis er saa menneskeliv gaaet med.

Alle disse skred vitner om minoritetens ret i at anbefale slusekanal, da et dybere kutt i fjeldet vilde medføre en uendelighet av jordskred. Ligevel forsinket dog dette ikke kanalens fuldførelse, da dette avhenger av konkrit arbeidet og ikke av utgravningen.

Kanalen er ferdig, og den har kostet de Forenede Stater mellem 375 og 400 millioner dollars, deri medregnet 40 millioner dollars til Frankrige, 10 millioner til republikken Panama, tyve millioner til bekjæmpelse av den gule feber og fire millioner til administration.

Saad resultatet av Panamakanalen vil bli i den kommercielle verden, besvarer de travle skibsværster rundt om i landene: Den vil bringe verdensmarkedet mot vest om ikke før saa naar de 400 millioner finejere har lært at utnytte de rike vidder i sit store land og ikke mindst Syd-Amerika og de mange smaa republikker rundt Panama med sin udmerkede jord for dyrkning av livets nødvendigheter.

Kanalen skulde saaledes være et fredens stempel. Men den har allerede saet krigen. De store 16 tons kanoner, som peker mot vest taler høit sit tauke sprog. Og naar de amerikanske krigsskibe i 1915 den 1ste januar, stevner gjennom kanalen, vil et stort fredsslæg vaie fra et av dem, fredsslægget skænket Carnegie i Sag. Den panserede fredsnave løstes endnu en gang til en superkarrustning.

Nådenfor at besettes, kunde kanalen forsvares av overenskomsten i Sag, der forbyr angrep paa forsvarsløs kyst, saaledes ser man, at kanalkonstruksjonerne er bygget i offensive ikke i defensiv stemed.

Der burde reises to monumenter, et paa hver kyst. Og en

skulptør med fantasieevne kunde her finde motiver værdt at utarbeide.

En brodering av svarte, hvite og gule hille hverandre velkommen til samarbeide i fred under assimileringen og åpningen av futuriisten.

Dyptegnelser.

E. G. Bertilrud.

Høsten 1888 var jeg i fire maaneder hos en engelskmand som hedde Sperry og havde \$35 om maanedet, hvilket var betragtet som god løn paa den tid. Som regel var det bare 10 timers arbejdsdag hos ham og det syntes vi var korte dage, jærlig var det let naar vi bare hørte om dagen.

Denne Sperry teg meg en interesse i at lære mig til at tale og forstå engelsk, da det var svært lidet jeg havde lært af dette sprog og til den tid. Han gik ved siden af mig efter pløgen i timevis og hjalp engelsk for at gøre forståeligt for mig de forskellige meninger og udtalelsen af forskellige ord og det var rent rart at se hvor opfindsom han ofte var til at finde maader at gøre det forståeligt paa. Det var jærlig tungt for mig at udtale ordet „which“ og „what“ rigtigt. Dette blev meget let at gøre efterat han viste mig hvorledes jeg skulde bruge tungen og læberne. Ordene „he“ og „it“ misbrugte jeg jærlig ofte og engang aftalte vi at han skulde gøre minner til mig naar jeg forvekslede dem naar andre hørte derpaa. Engang medens vi spiste fik jeg se Sperry blinke til mig og jeg blev meget ilde tilmode, thi jeg frygtede for at have forbrudt mig imod en eller anden bordskik. Vi havde netop siddet og talt om hans høstakker. Efterpaa fortalte han mig, at han havde gjort minner til mig fordi jeg lagde „he“ om høstakken istedet for „it.“

Jeg lærte jaapas engelsk den høst, at jeg derefter forstod det meste af almindelig samtaler. Saa fort som jeg lærte meningen af et ord saa forsøgte jeg at finde det skrevet og paa dette vis begyndte at læse lidt engelsk ogsaa. Men det gik meget smaalt og det var en hel del at tænke paa.

Jeg blev hos denne mand den næste sommer ogsaa og fik god løn.

Sommeren 1888 kom far og mor og mine søstende, Kari, Anton, Oline, Mikkel, Hjertine og Gulbrand, til Amerika. Paa overreisen var de i følge med W. C. Wolf, som da kom tilbage efter et besøg i Norge. Han havde været meget hjælpsom og nyttig for dem paa reisen.

Kari og Anton havde gaat af toget i Crookston, Minn., og skulde tage med en ko som mor fik af en slegtning i Crookston. Det er vist en 60 mil imellem Crookston og Portland og denne afstand maatte de gaa i den hede junijsol. De var heller ikke kjendte paa veien og maatte spørge sig fore. Dette var let nok for dem da det er norjske efter hele veien, men de forstod ikke altid underretningen de fik. Nogle mile ud fra Crookston var det en som fortalte dem at „følge raaden indtil de kom til riveren.“ Dette syntes de var sælt men viste at de maatte fortsætte og gik og frygtede for de skulde se røveren alt i et. Paa Dakota siden fik de underretning om at „holde raaden ret frem, saa crossje trækken og gaa imellem visse store filer osv. Den dag de kom til Portland var jeg der og det var komiskt at se dem, saa forte som de var af støvet og trætte af turen.

Saa var vi alle i Amerika. Jeg havde bestemt mig til at rejse tilbage til Sedalen efter at have været her 5 aar, men nu var det ikke saameget at rejse tilbage for.

De fleste af mine søstende fik arbejde der rundt og mor og de mindre søstende var hos Zver Lie og Erik Portnes indtil endpaa høsten. De flyttede da til en øde gaard tilhørende Be-

der Hagen, hvor de fik gode huje, ved og den jord som de vilde bruge aldeles rentefrit. Paa denne gaard var de den næste sommer og lige indtil de flyttede til Mojo Lake, som det dengang benævntes.

Vinteren 1888 og 89 arbejdede jeg paa en gaard ved Mayville, N. Dak. Jeg fik af de bedste lønner som var gangbar, thi paa denne gaard var det stadigt udarbejdet. De fleste derrundt fik hjælp for maden. Min løn var \$13 maanedet og før jeg begyndte arbejdet købte jeg mig nu skindfrakke og forskellige andre klædesplag til et kostende af omtrent \$30. Naar vinteren var omme var det svært lidet igjen af klæderne og jeg saa da, at om jeg havde tjent mad og klæder saa var det alt. Jeg var der 2½ maaned ialt, eller indtil vaaraarbejdet skulde begynde. Efter denne vinter bestemte jeg mig til aldrig at arbejde paa en gaard om vinteren.

Fra denne vinter erindrer jeg særlig et tilfælde. En dag, det var pent veir om morgenen, rejste jeg efter et læs hvede, 5 mil vestenfor Portland. Hvor jeg læsjet paa var det pent, da gaarden laa nede ved elven, omringet af skov. Gaarden tilhørte manden jeg arbejdede for og var øde. Efter at ha læsjet paa og hvilet middag satte jeg for hestene og kørte nordover prærrien. Det var lidt snefog men ikke værre. Kommen op der veien tog østover imod Portland var det ganske stengt svedrev. Fortsatte dog at køre og om lidt var det ingen vei at se nogetsteds. Blandt kunde jeg ikke se hestene. Det kom sig dog mest af at man ikke kunde holde op øinene for den skarpe sne som drev i luften. Jeg var godt klædt, men begyndte dog at fryse. Stolede paa at gaa mig varm, om det skulde blive for koldt at sidde paa læsjet. Snart maatte jeg ned og gaa og blev forjærdet, naar jeg erfarede, at det var omtrent som jeg skulde kommet ned i koldt vand. Augenslags anstrengelser gjorde mig varm, men blev foldere og foldere og tilsidst frøs jeg oppaa læsjet

igjen, passede rundt mig flæderne det bedste jeg kunde og opgav forsøget paa at holde mig varm. Veiret rasede lige sælt og jeg vidste ikke hvor vi var. Blev koldere til hvert minut og blev meget træt. Synes det skulde været saa behageligt at saa lagt sig bagover og sove. Skjempede dog imod jøvnen det bedste jeg kunde, men lige fuldt havde jeg faldt i en døs og vaagne ved at flæden gik over en snefave. Sik med det samme se en gjerdestolpe og tog til at kjende mig igjen. Var da ude paa bakken straks vestenfor broen vest ifra Portland. Kommen ned til broen stansede jeg bestene og krøb af læsjet men var da aldeles stiv. Sik dog røre mig lidt og efterhvert kom det varme i lemmerne igjen, ved at springe rundt en stund.

* * *

Har altid havt meget stræv med at saa mig iso, men værst var det i førstningen. Saaledes maatte jeg engang gjøre byt-
tearbejde med en tjenestegut derborte medens han gjorde iso til mig. Han gif did hvor jeg var tjenestegut og jeg tog hans plads hvor han var tiener. Jeg kom did om morgenen og drev med at saate hoi om dagen. Udpaa eftermiddagen fik jeg se det kom en storm ifra nordvest, men holdt paa med arbeidet indtil det skulde være omtrent passe tid til at naa husene før veiret kom. Det begyndte at regne noget før jeg kom frem og var saavidt kommet ind i stuen, da det brød løs med et forferdeligt veir. Det var formelig isstykker som kom savende igjennem luften. Nogle af dem var store som kopper. Vi kunde se at haglene piffede ned grøden og det syntes at tage kun etpar minutter saa var alt fort. Bindusruderne sloges ind paa en gang og tilmed stykker af træverket sloges ind. Det var bare konen paa gaarden, hendes to smaa børn og jeg som var ved huset. Manden var rejst til byen for at kjøbe bindetraad for sin avling. Konen fik se det begyndte at dryppe ned paa nogle jæffer mel som stod i anden etage og bad mig gaa derop og

flytte dem. Jeg havde flyttet nogle af dem naar jeg fik se det ligesom løstede paa sneiet og jeg kunde se ud. Stuen var opfat af egetømmer med sagbord til snei og tag. Det var kun en stige til at komme derop paa og den tog jeg mig ikke tid til at gaa ned, men hoppede istedet. Nedemunder stod der en bøtte fuld med æg som vistnok blev adskillig ramponeret derved at jeg kom ned i den med den ene fod. Naar jeg kom indpaa gulvet stod konen fortvilet vridende sine fingre. Spurgte hende om de havde kjælder og hun pegede paa kjælderlommen. Hendes mindste barn laa i en vugge paa gulvet. Jeg tog op barnet saa fort jeg kunde, aabnede kjælderlommen, bad konen komme og gif derned. Hun kom efter med det samme med det andet barn og netop da blaaite taget af stuen. Derefter stormfælede det vand over os og vi stod snart i vand flere fod dybt. To karer som havde vriet paa naboen's gaard kom ned i kjælderren til os noget før stormen sluttede. Den ene var stygt sønderrevet i hovedet af de store hagl. Den anden mand fortalte at han hjergede sig for at bliive sønderslaaet derved at han stod tilside for de største hagl. Deres heite maatte de la gaa og de havde vænnet langt bort og fandtes igjen med plogene frafiske. Naar stormen var over gif jeg op og fik da se at deres itald ogiaa var blaaist væk. En liden dyngge med sønderrevne bord viste sig borte paa marken. En heist var inde i stalden og den saa vi intet til. Naar jeg først begyndte at gaa rundt i gaardsrummet gled jeg paa de store hagl saa jeg næsten faldt overende. Det var ikke en grøn spire at se nogetsteds paa gaarden. Jeg blev bedt til at gaa og se om jeg kunde saa fat i heiten og gjorde saa. Sik spurgt, at den var hos en nabo og gif saa did igjen. Sik da se at en gammel Woods binder var taget op i luften og flyttet en 10 rods eller saa. Det viste ikke mindste merke til at den havde fulgt efter marken og hvor den laa var det med toppen ned.

Manden var kommet hjem da jeg kom tilbage, og flere naboer var samlet. Folkene paa gaarden fulgte med dem hjem og jeg gik tilbage did hvor jeg tjente.

Dette uveir ødelagde avlingen for mange der rundt, men ingen anden mistede huje. Det havde sikkert været meget haardere der hvor vi var og var vel nærmest cycloneagtigt. Før var jeg svært ræd for uveir, men var det ikke dengang, og har ikke været det siden.

* * *

Engang derhorte var jeg et erinde etpar mil ifra hvor jeg tjente. Det blev mørkt, før jeg kom paa hjemmeveien. Kommen ud paa veien noget fra bygningerne fik jeg pludselig se et dyr der fulgte mig udenfor veigrøften. I den halvluse nat syntes jeg det var graaagtigt og paa størrelse omtrent som en kalv. Da jeg ikke var fri for at være mørkræd saa kvat det i mig naar jeg fik se dyret. Derit troede jeg det ikke saa mig og saa gjorde jeg lidt støi, men dyret holdt sig i samme afstand. Forsøgte saa at gaa fortere men med samme resultat. Da blev jeg virkelig ræd, tog op min lommekniv for at bruge den i værste fald, og lagde til at springe det forreste jeg kunde. Dyret fulgte med indtil vi kom til et hjørne hvor jeg tog østover hvor det blev staaende igjen, medens jeg fortsatte farten til jeg var hjemme. De lo ad mig naar jeg fortalte hvad gjenvordigheder jeg havde været i. Torand Barhaug fik vide om dette og spurgte mig engang om det var sandt at jeg havde seet skrømt paa veien. Jeg fortalte hende hvad jeg havde seet, at det var et dyr, antagelig en ulv. Hun forsikrede mig dog paa at det var skrømt og at det var et varjel, samt at vi skulde saa spurgt at noget vilde komme til at hænde der rundt. Enten dette var etpar dage før eller efter den stygge storm det erindrer jeg ikke. Var det før stormen saa havde Torand ret deri at det var et varjel. Var det efter stormen saa havde jeg ret i at det var et dyr.

Sellandskjærringen.*)

(Af Per Sivle.)

Jeg har ikke været saa ræd nogen eller noget i verden som den kjærringen. Og endda var hun baade død og begravet saadan bortimod et hundrede aar, før jeg saa dagens lys.

Jo, før hun gik igjen maavite, selv for en gjenganger at være var hun af de rigtig slemme. Hun hed Brita og havde været eiende kone paa gaarden Selland, som ligger paa østre side af Løheimbandet i Vossesstranden. Hun var heftig af gemnt, vekslede mellem heftig sinne og tungjind. Manden var død, og omfider skulde jo ældste sønnen ta mod gaarden. Nu traf det sig saa uheldigt, at sønnen fik en kone, som ikke gav svigermoren noget efter i hidsigheid. Og der blev meget snart krig paa kniven mellem de to, bogtavelig talt krig paa kniven; for det hændte flere gange, at de løb efter hinanden med kniv i haand.

Naar de begge var i jhøjet og melket, saa sang gjerne den ene salmer og den anden skrableviser og det skiftedes de om og brøste i vilden sky.

I de første aarene var Brita endnu fuldt rask og rørig og kunde da ret godt hamle op med sønnekonen, som hed Eli. Vare en ting var det, som for et øieblik kunde bringe dem til at enes, og det var, naar manden vaa gaarden vilde nægle fred mellem mor og kone; for da faldt de over ham som ravne hver fra sin kant, og det var slet ikke altid, de nøiedes med bare at bruge munden.

Men saa tog gamle paa at bli skranten og sygelig; og dermed fik Eli overtaget. Brita havde sit tilholde paa fjøslemmen. Liværet sit fik hun jo udredet paa et vis, men smaat og

*) Dette Stukke er ikke med i hans „Samlkede Skrifter.“

daarligt var det, og hvad hun fik i tilgift til hvert bid, var juist ikke „Gud signe maden.“

Saa var det i busjærdsheugen om vaaren. Da skulde der jo efter gammel skik distes op med rømmegrød; og Eli vogte til dem derinde i juen. Men nu traf det sig, at Britas ko stod „gjæld“ den vaer, saa fra den var der ingen rømme at bekomme. „Du faar øie op en skaal til mor ogsaa,“ dristed manden sig til at orde frem. Men da fik han besked af fjerringen. Nei før skulde det gamle grisetrone saa busjærdsgrød i hede helsevee, før hun fik det hos hende, mente Eli paa.

Dette blev tidlig om morgenen jagt ude paa tunet, og det blev juist ikke hvist frem. Sjøsdøren stod aaben, og Brita har vistnok hørt det. Nok er det, at da sønnen om en stund vilde se til hende, var hun væk, sjøsgluggen var oppe, og man kunde se spor af hendes nøgne fødder over møddingen i retning af vandet straks nedenfor. Og det varede ikke længe, før de fandt hende. Hun stod ret op og ned ret ud for stranden, og det var bare saa vidt, at vandet røg over hovedet. Men død var hun allerede. Og saasnart ske kunde, blev hun anbragt i firkegaarden paa Osheim, skraas over vandet fra Selland af; der var en frog i det nordvestlige hjørne, som var forbeholdt selvmordere, og af dem var gjerne flere om aaret paa Bojs i tidligere dage.

— Men dermed var Brita saa langt fra ude af saagen, at det juist var efter den tid, hun i vid omkreds gjorde sig kjendt og frygtet som „Sellandskjerringen“ — Rossebygdens mest navngjete spøgelse. Siemne paa Selland hujerte hun nu saa rent ukristeligt, at især for Eli gik det bent paa haarde livet løst. Saasnart det tog paa at mørkne af kveld, før hun rundt der baade inde og ude, i stikkelse af hund og kat og meget andet, altid med gloende øine og en blaalig lue spillende ud af munden. Og saa skreg og hulte og gjødde og mjauede hun og

bar sig værre end værst. Skjørene paa fjejet skræmte hun, saa melken klostov tog af i dem, og der var en buring og bæljing om nætterne, som var selve kamien kommet til: stundom løste hun dem af baalen, saa de holdt paa at stange hverandre fordervet. Og alt i et raabte hun efter busjærdsgrød. En klog mand gav saa det raad, at de skulde sætte rømmegrød ned paa fjøslommen til hende, og den maatte være baade fed og god, ja haan. — Jo, dette syntes virkelig at hjælpe. Til hver kveld fik hun sin portion, og der hørtes saa intet til hende hele natten; om morgenen var skaalen tom.

Men Eli syntes jo, at dette blev for kostbart i længden, og saa en kveld tog hun bare melk istedetfor rømme. — Nei, værre ipeftakel end den net havde der aldrig været. Skjørene var løst, og hjælpeløse stantes stangt ihjel. Eli og tjenestefjenten kom derned i graalsningen om morgenen, og da blev Eli grebet i haaret og trukket hen til fjøsgluggen, ud igjennem den og kom til at staa paa hodet i møddingen, saa der maatte mandshjælp til for at saa hende op igjen.

Hun og manden maatte kort og godt sælge for den slik, de kunde saa, og reise sin vei; de blev nogen af de første amerikafarere derfra bygden. Det fortælltes, at det lo en kold skellelaak, da Eli kjørte over tunet og saa sig tilbage.

Siden blev der meget bedre med spøgeriet paa selve Selland. Sklostov stilt var der ikke; men den nye eier — en gammel, fra „bønnemand“ — havde ingen nævneværdig fortræd af det.

Men hun tog paa at farte videre omkring nu, Sellandskjerringen. Hendes sædvanligste tur var da fra fjøsgluggen paa Selland over bøen og vandet til „Steisvifen“ nedenfor firkegaarden. Hun syntes sig mest som en blaa gul lue, som skred frem i en rasende fart; dette har jeg selv personlig hørt

af folk, som jult og jøst paastod, at de havde set hende, og det var mange, mange.

Engang en svart høstkveld saa Nils Primhaug hende som en stor hund, der løste som bare morild og tog sprang efter postveien paa godt og vel et hagskuds længde, forjikkede han. Han Henrik Hovda var en ligesaa sterk og spræk kar, som han var uræd af sig. Han var ikke bange for Sellsandskjerringen, han, frytten han engang i et julelag. Han tjente paa Stalheim, og skyfjed posten, som den gang endnu bragtes frem paa heisteryggen. En kveld var han i postskyds, og han red bygdens raskeste hest, Blaffen hans Per Stalheim; den var nu vidspurgt den. Kommet i nærheden af Skeisviken, ser han en lue fare ud fra Sellsandslandet. Da kvak han rittignok i, saa det forflog, han smurte paa heiten og tænkte at komme forbi. Men endda saa bredt det er over,, var kjerringen i Skeisviken samtidig med ham. Nu var hun i fuld skikkelse, men ganske gloende. Hun greb heiten i bidset og holdt den, saa rev hun Henrik af og smurte ham grundigt op. Endda han nødig vilde snakke noget videre om det siden. Han reiste snart til Amerifa, han med. Men hans mod og hans helje var nok brudt for altid.

Man henvendte sig til presterne. Men kapellanen slog sig morisk og mente som saa, at det bare var tull og tøv alt ihop. Og gamle, julle provsten Munniter tog af sig kalotten og flødde sig i kraven og gned sig paa næsen og mumlede noget, som de opfattede sliq, at han ingen raad vidste. -- Men saa kom der en ny kapellan, som hed Wille, og det var nok en gut, som kunde mere end faderboret sit. Dertil var han sterk som en bjørn, saa det endog traf, at han drog læsset frem selv, naar heiten ikke orked. -- No, han skulde nok prøve med Sellsandskjerringen, han, hørtos det paa ham.

Og en mørk efteraarskveld, han var kommet til Opheim for at holde messe der den kommende dag, ruslede han alene op paa

firkegaarden. Da han en god stund efter kom ned igjen, saa han ilde ud.

Sigbleg var han, iveden jilte af ham, skav gjorde han, og bukkerne hans var tiltrakket med mild paa knæerne.

„Det var det værste, jeg har vært ude for,“ sa han. Og det som ærgrer mig mest er, at det skulde være en gammel, for længe siden død og raadden kjerring, som første gang skulde saa mig paa knæ i dragsmaal. Til al usøkke kom jeg i farten ikke paa den kraftigste bønnen min heller. Endda godt, at hun ikke sik mig paa ryg; for da havde det været ude med mig. -- Men bi nu til næste gang!“

Paa graben saa der smag opsparket ud om morgenen. Men hullet var større end nogenjunde.

Efter fire ugers forløb kom presten igjen til Opheim en lørdagskveld. Og op paa firkegaarden bar det med ham. Da det led om lidt, hørt folk et rødsomt høl; og snart kom presten anstigende i bedste behold. „Nu er det gjort,“ sa han, „og nu tænker jeg nok, hun blir, hvor hun er, jeg, saalandt da, at ingen tar paa at rote deroppe.“ -- Na nei, det lod nok folk være!

Det glatt af ham siden om kvelden, at han havde drevet en brikerind ned i hullet. Men hvad mer han hadde gjort, blev ingen vis paa.

Dermed var Sellsandskjerringens magt brudt. Og de smaa muslerier, som ogsaa siden jevnlig kunde te sig, vilde fornuftige folk ikke henføre til hende iust. -- Men skrakken for hende sad længe igjen hos en stor del af bygdefolket, -- gjorde det, som antydet, endnu den gang, da jeg var smaagut.

(Led R. R. Rudie.)

En jandfærdig huldrerhistorie.

Før vel saa 150 aar siden var eneste lille datter af velstaaende gaardsfolk i Etnefalden ved navn Kari, en dag vandret ud i skogkanten, og saa kom hun til en springende klar bæk, som hun med beundring beskuede. Som hun vendte øinene opad stod hun i nærheden af en stor, prægtig, rødmalet gaard hun aldrig før havde seet. Om en liden stund kom der til hende en liden pige, af hendes egen størrelse og tilfalte hende omtrent i følgende ord: „Det skal være bryllup hos os om et par dage og saa vil vi gjerne ha dig med, men du maa hjem efter jending, for det bruges ogsaa hos os. Husk paa at du intet siger om dette før du har sovet en stund.“ Lille Kari kom til at se rundt og saa var hele jenet borte, men hun erindrede sig løfte at komme til brylluppet.

Saa bar det hjem, og næste morgen fortalte hun sit syn, med løftet hun havde givet, forlangende et godt jandfærdigjødlaar til jending. Hendes moder troede ikke stort paa historien, men istedenfor for fjødlaaret indpakkede et træstykke og saa bar det ivoi til bryllups paa bestemt tid. Da hun hoppede paa stenene og kom over samme bæk stod atter samme syn for hendes øine, og den samme pigen kom hende imøde, modtagende den medsendte jending. Tænk dig hvor fornærmet den fremmede jenten blev ved at finde blot træstøkket istedenfor fjødlaaret, og saa sagde hun: Vi havde bare tænkt at du skulde ha moro med os og mente al ting vel, men naar din moder har været saa nedrig vil dette komme dig og hende til ulykke og skade, og saa var Kari atter alene.

Efter den dag fik moderen et stort huldermerke paa venstre kind. Kari blev gift til Fremgaarden i øvre Reinlid og kom did med, en før den tid, stor arv paa 1800 speciealer. Men huldrerens svaadom gik i opfyldelse: det gif stedse nedover bakke

med dem; deres store gaard blev dem frataget, og Mølbacken blev deres alderdoms hjem, hvor nøden blev saa stor at Kari tilslut ofte maatte ud at betle for brød til sig og sine.

Mrs. N. E. Wolf,

Roseau, Minn.

Valdris Sambands aarsmøde 16de mai 1914.

I den store meieribygning paa Minnesota Stats Udstillingsgrunden var Valdriserens hovedkontor under Twillingbyernes 17de mai festligheder. Øvit over bygningen vaiede norske og amerikanske flag og deforationer i nationale farver.

Lørdag formiddag aabnedes aarsmødet af Sambandets formand, prof. N. N. Weslen. Han kunde ikke denne gang fremlægge nogen skrevet indberetning, men i en tale til forsamlingen mindede han om de store høitideligheder som havde bragt tusinder og tusinder af landsmænd sammen til dette vældige norske stævne, hvor nu ca. 30 bygdelaag samtidigt var samlet til møder i de forskjellige bygninger paa udstillingsgrunden. Han refererte ogsaa til spørgsmaalet om Valdriserne nu skulde bestemme sig for at begynde en indsamling til mindegave i Valdris og i saa tilfælde hvilken form for en saadan gave vilde være den heldigste. Tilslut bad han om undskyldning for straks at maatte forlade mødet, da hans tid som festkomiteens formand var sterkt optaget andre steder.

Sekretæren oplæste sin indberetning, hvoraf følgende uddrag hidrættes:

„Det sidste aar i Valdris Sambands historie har i mere end en hemsende været et kort aar. Ikke blot er det bare omtrent 8 maaneder siden vi var samlet til aarsmøde i Minneapolis, men siden den tid har styrets møder og forhandlinger særlig dreiet sig om arrangementet for hundreedaarsfesten. En

lokalkomite dannedes i Minneapolis, som foruden styrets medlemmer bestod af S. E. Ingvallson som formand, D. M. Wehlen og J. O. Hovey. Disse tre mænd har ydet styret værdifuld hjælp og for at vække interesse for festen har tre større møder været afholdt, hvortil alle Valdriser i Minneapolis var indbudt. Alle disse fester var vellykket, idet over et hundrede mødte op hver gang og alle opfordredes til at anstrænge sig for at gjøre opholdet for tilreisende Valdriser saa hyggeligt som muligt under festen.

Skjøn tformandens tid har været sterkt optaget med arrangementet for 17de mai festlighederne er „Samband“ regelmæssig udkommet hver maaned. Skriftet har mellem 1300 og 1400 abonnenter, hvoraf det overveiende flertal er Valdriser. De andre bygdelag, som har antaget „Samband“ som organ, har ikke paa langt nær givet det værdifulde skrift den støtte, som det fortjener. Det er saaledes fremdeles Valdris Samband, som man stoles paa, for at holde bladet gaende, og derfor er det ogsaa af største vigtighed, at alle indbetaler deres subscriptions punktligt. Og mange flere nye abonnenter trænges.

Rekviziterne som siden sidste aarsmøde er gaaet gennem mine hænder er som følger:

Kassebeholdning 7de september 1913	\$131.06
Modtaget for subscription ved stevnet 7de sept. 1913. . .	56.50
Overflud fra gæstehuset	65.55
<hr/>	
Total indtægter	\$253.11
Diverse udgifter ifølge vedlagte regninger	\$ 94.83
Kassebeholdning 16de mai 1914	158.28
<hr/>	
Total	\$253.11

Desuden er der af mig modtaget fra medlemmer af Valdris Samband \$728 som bidrag til garantifondet for 17de mai festlighederne. Dette beløb er ifølge bestemmelse indbetalt til nationalkomiteen som i sin tid vil afgive regnskab derfor.

En nationalkomite bestaaende af Sam Thompson, D. O. Ulve og S. E. Ingvallson udnævntes, hvorpaa viceformanden, pastor M. N. Gjevere indtog formandskædet.

Nominationskomiteen indleverede følgende rapport:

Vi undertegnede nominationskomite har herved den ære at rapportere følgende: Vi finder ved grundig overveielse at de indeværende embedsmænd for Valdris Samband har udført arbeidet meget tilfredsstillende, og vi opstiller dem alle igjen til gjenvalg.

Sam Thompson,
D. O. Ulve,
S. E. Ingvallson.

Paa opfordring af endel medlemmer af Valdris Samband, at styret forøges med 3 medlemmer, opstiller vi følgende kandidater til valg: D. M. Wehlen, Iver Hovi og S. E. Ingvallson.

D. O. Ulve, Sekretær.

Rapporten blev enstemmig tilstømt, saa kommende aars embedsmænd og styre altjaa blir som følger:

M. M. Wehlen, formand; M. S. Gjevere, viceformand; M. M. Sundheim, sekretær-kasserer.

Styresmedlemmer: D. M. Hain, M. M. Wehlen, Ole Rood, D. M. Wehlen, Ivar Hovey og S. E. Ingvallson.

Efter forstjellige rutine forretningsager var ekspederet blev spørgsmaalet en mindegave til Valdris optaget til behandling. Det viste sig imidlertid at denne sag krævede saa meget tid, at der blev nødvendigt at holde en eftermiddags-

session og mødet adjournerede derfor til Kl. 2 om eftermiddagen.

Da hverke formanden eller viceformanden kunde være tilstede ved eftermiddagssessionen valgtes pastor G. G. Veito til mødets formand.

Behandlingen angaaende mindegave til Valdris fortsattes og efter adskillig drøftelse fremsatte mr. Ivar Hovey et forslag om at vi bestemmer os for at sætte en indsamling igang. De fleste stemte for dette forslag og ingen imod.

Besluttet at der vælges en indsamlingskomite paa 7 medlemmer, en fra hvert af de 6 prestegjæld i Valdris og den syvende som komiteens formand.

Prof. A. A. Bekken blev valgt som komiteens formand og der besluttedes at han bemyndiges til at udnevne de andre seks medlemmer og sætte arbeidet igang snarest muligt.

Som revisionskomite udnævntes H. S. Rungvalson og Ole Hood, hvorpaa mødet hævedes.

A. W. Sundheim, sekretær.

Fra bestyreren.

Vi beklager meget at dette nummer af „Samband“ er blit saa forsinket; men aarsagen er den at redaktøren har været saa optaget med arbeidet der er forbundet med at saa afgjort de vidløftige affærer i forbindelse med den nys afsluttede 17de maiifest, at han ikke har kunnet saa stoffet til Samband fuldt færdigt til rette tid. Det har ikke været muligt at finde kompetent hjælp til at saa arbeidet udført, og derfor har Samband maattet vente. Redaktøren ber om undskyldning og stoler paa læsernes velvilje og taalmodighed, og han tror at kunne love at bladet snart skal komme tilbage i det vante spor og paa sin regelmæssige gang igjen.

En følge af denne redaktørens travlhed er den, at flere ting som burde ha kommet ind i dette og forrige hefte er blit liggende for senere bearbejdelse o goptagelse. Deriblandt kan nævnes beretninger fra lagenes møder under 17de maiifesten, og beretning om festen selv, samt mangt i forbindelse med forberedelserne og festens afholdelse. Festen er blit saa omstændelig beskrevet og omhandlet i bladene, at man vel ikke savner dens behandling i Samband nu. Men en grei og troværdig fremstilling og beskrivelse kan være saameget mer paa sin plads i senere numre, og noget i den retning tør bli levnet.

* * *

Bestyrelsen for 17de maiifestens arrangementskomite har udstedt opraab til komiteens medlemmer til at møde i West Hotel i Minneapolis den 19de juni klokken 10 formiddag. Komiteen bestaar, som vi alle ved, af en representant fra hvert bygdelag. I de fleste lag er formanden bemyndiget til at fungere som lagets representant paa arrangementskomiteen. Nogle lag har derimod valgt en anden af sine medlemmer til at representere laget paa komiteen. Dette møde blir ventelig paa en maade afsluttende forjaaviddt det har med festens anliggender at gjøre. Men det kan bli, og ventelig blir det, et meget vigtigt møde for lagenes mulige videre samarbejde for andre tiemed end dette ene, med hensyn til hundredaarsfesten, som blev saa storlagen og heldig af for vort folk her saa vældig og værdig en affære.

Det er derfor af stor vigtighed at alle bygdelag blir repræsenteret, og det helst ved de mænd, som disse saa aar har staaet sammen i bestyrererne for festens heldige virkeliggjørelse. Vi tør ikke ta os til at nævne nogen af de lagger som det kunde synes bra at saa mødet til at ta for sig. Det er fuldtop af dem, og mødet blir viist baade interessant og af stor betydning. Bygdelagene held i dette første forsøg paa forenet samlings-

arbeide for vort folk, bør føre til mer samhøring og større enhed og bedre organisation og samvirke blandt bygdelagbevægelsens venner og tjenere. Altjaa vil vi haabe at mødet blir ve lbesøgt og saa vigtige følger for vort folk.

Steinmærra.

(Fra „Baldres“).

No N. Ødegaard.

En gammel agronom fortæller:

„Har min hadde ord for aa være en slink og driftig gaardbruger, det hadde je gfaat høre alt, da jeg var en liten smågut. Sa ndrev sterkt paa med nydyrking, han far, og i sine beste aar greide han aa rykke op et nyland om aaret, endda jorden var saa steinet og usændt, at det lønte sig aa bruke steinmærra til bortføring av steinen. Steinmærra eller steinlemmen har de god greie paa i alle fjeldbygger, men de kjenner svært lite til den paa flatbygden, saavidt jeg vet. Og derfor maa jeg fortælle litt om den med det samme.

Steinlemmen er vor øvrindelige og nasjonale „jernbane.“ Rigtignok er det bare en „træbane,“ men den likner jernbanen i det, at den har to skinner som er nedlagt paa viss avstand, omtrent som hos en bredsporet jernbane. Skinnerne er altid av træ, d. v. s. jamne, glatte tømmerstoffer, som er ihovielddt i endene; de ilager kloss paa jorden, og denne maa derfor være jamnet godt til, og saa maa skinnerne ha et passende sterkt fald ned til avlæsningsstedet eller steinplassen. Bestedet for lokomotiv og vogner er det en lem av tømmerstoffer og tykke planker, løst sammenfeldt. Paa den læsjes de da steinen op, den kan vel rumme en otte, ti bra hestelast og vel saa det, naar det er en stikkelig stor steinlem. Og naar saa læsjet er ferdig og skinnerne er smurt med en velling av vand og ferst kumøst, til-

ler fire mand sig op ved lemmen, en ved hvert hjørne, hver med en øks eller en steinslægge og — en, to, tre — faar bundsvilen i hvert hjørne et rapp, og saa siger lemmen avsted; i førstningen gaar det smått, men farten øker fort, jo forttere jo større fald, og snart staar en blaa loge etter'n. Nede ved avlæsningsplassen tar fremste bundsvilen mot bakken, og i samme blink er steinen avlæsjet, et veldig braf, og en jer bare en røik som staar op mitt nede i steinrøisen. Du verden for moro det var for os smågutter aa være med paa steinrenning! Sfar naar loipen var dugelig bratt, saa det blev ordentlig fart paa lemmen og et ordentlig rabalder nede paa avlæsningsplassen.

Men det er om dyrkningsmaaten hans far jeg stulde fortælle. Det var et arbeid han hadde for sig i 1862 — jeg er sikker paa, det var affurat det aaret, for det var det same aaret han Thorleif skolemeister hadde blit læreren vor. Han var stik en framisraa arbeidsfar, han Thorleif, grepa slaattefar, og dugelig til aa bryte stein ogjaa, han gif ikke stik og sprikte med fingrene som saa mange andre seminarister brukte aa gjøre i den tid. Jeg var bare ni aar den gangen, men jeg hugjer saa godt, som det hadde været gjort igaar, hvordan han far gif fram med det arbeidet sit: Han tok først op noen grøfter, og alle grøfterne hans var gjerne 6 kvart brede og 6 kvart dype (en nuan meter), de blev fylldt omtrent til mitten med stein, og steinen var ganske små, ingen stike hestelaststeiner brukte han, som de ofte hadde brukt i grøfterne før. Den røinse hadde altjaa han far gjort, at det ikke var bra aa bruke for grov stein til grøstefyld. Den myren han her dyrket var en grund grasmyr paa underlag av sand. Sanden som blev tilovers fra de svære grøfterne blev bredt ut over myren, og desuten blev det fjørt paa en hel braata med jord fra en aakerreine tæt atved. Det blev et dekalg paa non tommer, og i det

dæslaget blev det saad forn og grasfrø. Det er rimelig, men det vet jeg ikke sikkert, at far min hadde dyrket op en anden myr før paa samme maaten.

Det er det, som er det merkelige ved denne dyrkingsmaaten, at den er saa svært lik den myr dyrkningsmetoden, som Rimpau brukte ved de tider; det var netop i 1862 han skulde ha sat den i spjtem, etter det vi nu vet. En skulde næsten tro, at far maatte ha hørt noget om Rimpaus metode, men det var nok slet ikke tilfældet. Gaarden hans far laa noget avsjes; amtsagronomerne hadde aldrig været der eller der i bygden; av blade hadde de dengang bare „Mmenvennen“, og i den stod det nok ikke noe om Rivaus dyrkningsmetode. En tankjom jordbruger behøver da heller ikke aa gaa til utlandet altid for aa lære at det er bra aa kjøre paa myren sand og leir, og omsuudd: at leir og sand blir bedre ved paakjøring av myr, det er da noe han godt kan komme paa av sig selv. Vore moderne historiegranskere, som er saa slinkke til aa finne fram til kildene, har kanskje gjort sig skyldige i den feil at de har gaat over bækken efter vand. Noen vi lnu gjøre Svolderlaget til digtning bare, fordi det skal være en fortælling, som er endda ældre, og som skal være fortællingen om Svolderlaget noksaa lik. Som om det samme ikke kunde hende paa to forskjellige steder i verden. Eller skulde finne gjenta sig! Og likevel heter det saa ofte, at den samme historie gjentar sig atter og atter.

Et arbeide som far min sjøl ja var noe av det likeste han hadde gjort maa jeg ogsaa fortælle om. Det var han og naboen hans, som var sammen om dette arbeidet. De blev enige om aa dyrke op et stykke ulændt mark hver paa sin side av grænsefillet og likeoverfor hinanden. Grænsefillet var en bæf, som gif i smaakroker, og som ved flomtider førte svært mye vand. Hvem av dem det var som la planen for arbeidet vet jeg ikke, kanskje var de begge to om den, eller kanskje kom den

likefjom av sig sjøl, slik som en god plan igrunnen alltid gjør. Det blev tat op en grøft mitt i fillet, men slik at deleslinjen blev nogenlunde ret; den var 6 kvart dyp og 12 kvart bred og blev fylt med bare smaastein, som det var nok aa ta av paa begge sider. Det var vi smaagutter, som fik den opgaven at fylde grøften med smaastein, og det var en tre, fire av os paa hver side av grænsen. Som vi strævde før vi blev færdige med dette arbeid! Vi hadde viit ikke klart det heller, om vi ikke hadde faat lov til aa bruke steinlemmen, etter at vi var færdig med den steinen som laa nærmest grøften. Det var slik avveksling i det aa reime stein, og saa hjalp det ikke saa lite heller, at det blev kappestrid om hvem som kunde skaffe til mest stein, enten nord- eller sydpartiet. Steinrenna vor var noksaa smalisporet, for det var saa brat, og den maatte ligge sraas over heldingen, det ene sporet maatte vi grave litt ned i jora. Storsteinen var det de voksne som greide og av edn blev det sat op en mur ovenpaa grøften vi hadde fylt; den var ogsaa 6 kvart høi og 12 kvart bred, saa det gif ikke lite stein i den grøften og i den muren, men endda maatte det nok kjøres bort en hel del. Som jeg sa, var det brat lænde, og bækken var stor som skulde gaa i steinlaget, men i al den smaasteinen fik vandet god plass, og det risset fint og smaat uten aa grave, for vandmæsjen blev sterkt opdelt. Ingen landbruksingeniør eller amtsagronom kunde ha gjort bedre arbeid end her blev gjort. Paa den maaten gaar det an aa ta vand utover brat bakke i utlagt grøft.

Til aa aakergrave og grave grøft hadde han far alltid leige-folk. Betaling for aakergravning var da en to, tre—fire daler for maalet og koften; for grøftgravning blev det betalt for stangen (7 alen): 5 skilling for 5 kvarts, 6 skilling for 6 kvarts og 7 skilling for 7 kvarts grøft, og koften. Det var billig arbeid den gangen mot nu. Naar afforden var fra sig-gjort

blev stykket maalt op 'av'n jar; han hadde ingen opslæring hat i landmaaling, men han greide da altid aa maale op rigtig de mest vandkantede jordstykker; der var ingen av arbeiderne som vilte paa maalingen. Bare en gang vet jeg det var en liten knute paa traaden, og da var det en svært grei markfigur, en skjæv firkant, nærmest en rombe. Masergraveren mente det var akkurat et maal, for den ene siden var 7, den anden 8 stænger; jar min fik det til aa bære litt mindre. Den maaten han ikk overtndd arbeideren paa maa jeg nævne, for den var saa enkel og grei. Det stod en gjødselslæde like ved med karm paa. Karmen var gjort av 4 brede bord, sat paa høikant og ihopjat slik at det blev en langagtig firkant, bordene var bundet sammen i hjørnene med vidjeherfer. Jar traf i gjødselkarmen, saa den retvinklede firkanten blev en skjævinklet. „Synes du ikke den blir mindre nu?“ ja han. Manden spekulerte paa det. „End nu?“ Sidebordene loa næsten kloss paa hinanden. „Na jau, du har nok ret likevel,“ ja manden.

Men enten du mig vil tro eller ei, saa har jeg virkelig raatt paa noenhver som skulde vite bedre, men som slet ikke har været itø paa, hvordan et jordstykke med rombesormen rettelig skulde maales. Da da har jeg altid hugjet paa gjødselkarmen hans jar.“

In memoriam, G. S.

Sangfugl fra de norske fjøge,
 kom og slog din ene trille!
 Skjelver end i alle kroge,
 skjønt du længst er taus og stille.

Barn av Nordens vintre vene,
 men med rød i jydens sommer:
 Randens alobasterrene
 skjær mod rød, som fulsort blommer.

Dybblaa øine, tanketunge,
 men med glimt av ild og luer,
 nordlysstjernen i de unge
 nervers luf mod barmens buer.

Raget lykken? Vond at finde
 hvor en dyster skjæbne raader,
 glemmel for et hudsaart minde?
 Rugen raadet dine gaader.

Sangfugl fra de norske fjøge,
 hvorhen fløi du? Blev saa stille.
 Skjelver dog i alle kroge,
 din den skjære, varme trille.
 Vlese sangfugl fra de norske fjøge!

S. D.

Liste over nordmænd blandt Wisconsin tropper i borgerkrigen.

A. L. Lien.

VI.

19 Wis. Infantry.

Forlod staten 30 april 1862.

Co. A—Christopher Evers, Westfield 22feb62 vet udm 9aug65
 Henry H. Kyle, Wonevot 28dec61 fange Fair Oak 27okt64 udm
 udtj 29april65

Oliver Tillotson, Portage City 24feb62 forfl til V R C 16feb64

Co. B—Gurelick Anderson, La Crosse 11juli62 d Norfolk Va 16juli63
 Ole O. Bagne, Rushriver Snov61 fra Co I udm 4aug65
 Halvor Christoferson, La Crosse 11juli62 d Racine Wis 1862
 Petter Erickson, La Crosse 11jan62 sergt afsk syg 8feb64
 Carl Gutman, Racine 24feb62 fange Fair Oaks 27okt64 afsk syg 28mai65
 Aslack Gunderson, La Crosse 1feb62 udm udtj 5april65
 Jens Hanson, La Crosse 28jan62 fange Fair Oaks 27okt64 d i fangenskab i Salisbury N C 3feb65
 Ole O. Haugen, La Crosse 25jan62 corp udm udtj 29jan65
 Gunder Halvorsen, La Crosse 11jan62 vet fange udm 2aug65
 Ole M. Johnson, La Crosse 1feb62 d Norfolk Va 20juli62
 Nils Johnson, Rushford, Minn. 22jan62 d Norfolk Va 1862
 Martin Kenneson, Richland City 6jan62 fra Co I udm 29juli65
 Andrew Knudson, Houston, Minn. 15jan62 vet fange Fair Oaks 27okt64 udm 23juni65
 Ellif Larson, Houston, Minn. 11jan62 saaret 29mai62
 Peter Nelson, Racine 11feb62 vet sergt udm 9aug65
 Peter A. Nelson, Norfolk Va 15aug62 fange Proctors Creek 16 mai64 forfl til V R C udm 27juni 65
 Erick Olson, Houston, Minn. 11jan62 afsk syg 10mars63
 Gilbert Olsson, Rushford, Minn. 24mars62 vet saaret fange Fair Oaks en fod afskaaret d af saar i Richmond Va
 Soren Sanderson, Rushford, Minn. 23jan62 udm 9aug65
 Elling Semmen, Rushford, Minn. 26jan62 afsk syg 14mars64
 Thom Thompson, Rushford, Minn. 23jan62 udm udtj 24april65
 Lourents Thompson, Houston, Minn. 11jan62 vet fange Fair Oaks 27okt64 syg fraværende ved reg udmønstringen
 Nelson Thompson, La Crosse 1feb62 d Ft Monroe Va 8mai64
 Peter Thompson, Houston, Minn. 11jan62 vet saaret 16mai64
 Henry Tollerson, Houston, Minn. 11jan62 d Yorktown Va 11aug63
 Co. C—Ferdinand Klerberg, Winchester 11feb62 fra F udm 9 aug65
 Ellis Mason, Berdux 13feb62 udm udtj 29aug65
 Eli Mascn, Berdux 13feb62 afsk syg 30mai62
 Gunder Tholison, Winchester 31mars64 fra F udm 9aug65
 Co. D—Edward O. Emerson, Portage City 27dec61 2 lieut 19mars 62 1 lieut 17mars64 udm udtj 29april65
 Nelson Olmstead, Lake Mills 4juni64 udm 9aug65
 Co. E—Samuel E. Anderson, Norway 3juni62 sergt udm udtj 29april65 d Hampton Va 6juni65

Ole Olson Berger, Liberty 30sep64 udm 9aug65
 Gullik Eggeson, Waterford 5feb62 udm udtj 20april65
 Stener Hanson, Waterford 22feb62 udm udtj 20april65
 Nels A. Nelson, Portland 10nov64 udm 9aug65
 Peter Sorenson, Mokwonago 18mars62 vet saaret 4juli65
 Co. F—Hans Mohr, Oskosh 5sep64 forfl til Co. C udm 25juni65
 Co. G—Jacob Gansen, Jamestown 6mars62 udm udtj 29april65
 Co. H—Torger K Haugen, Liberty 30sep64 til Co E udm 9aug65
 Co. I—Nels A. Nelson, Racine 29mars62 udm udtj 3april65
 John Rue, Orion 1mars62 udm udtj 5april65
 Co. K—Charles L Ejonmark, Manitowoc Co 21april62 forfrem 2 lieut U S Colored Troop 23sep63

14 Wis Inf. Vol.

Drog ud 30 juni 1862

Ebador C. Stangelund, Waupaca 21sep61 hospital steward for frn 2 asst surgeon 18april62 søgte afsked 24mars63
 Co. A—John Fredahl 6nov62 fra Co A 29 Inf udm 9dec65
 Martin Ryarson, Appleton 12okt61 d 21juni62
 Co. B—George Olson, Hull 31dec63 udm 31mai65
 Clements Thompson, Scandinavia 19sep61 vet udm 9okt65
 John Wilson, New Hope 31dec63 d Huntsville Ala 8juli64
 Gilbert Wilson, Weyauwega 11feb64 d Madison Wis 11april64
 Co. C—Thomas Davison, Winneconne 8sep61 fik afsk 15mai62
 John Johnson, Omro 6feb64 udm 9okt65
 John T. Olmsted, Shawano 6dec61 afsk 20aug62
 Co. D—Henry C Anderson, La Crosse 7okt61 afsk 28nov62
 John Evans, Onalaska 25okt61 vet udm 9okt65
 Hans Hendrikson, Onalaska 21dec63 udm 9okt65
 Peter Johnson, Neshonoc 5jan64 udm 9okt65
 Christian Jackson, Onalaska 23dec63 d 9okt65
 Christopher Martin, La Crosse 11dec61 afsk 9okt62
 Ole Olson ? 31dec64 7 nov63 d 29mai64
 Co. E—Almond Anderson, Manitowoc 14aug62 afsk 30juni62 reind. 27jan64 udm 9okt65
 Norman Emerson, Halunch 13feb64 fra Co C 29 Inf udm 29juli65
 Abram C. Eveland, Anapee 30dec63 udm 9okt65
 Anders Eveland, Anapee 25dec61 udm 9okt65
 Daniel S. Eveland, Anapee 25dec61 vet fange udm 9okt65
 F. Fenleison, Manitowoc 2okt61 afsk 10sep62 reind. 26dec63 udm 9okt65
 Christian Haugemo, Wewaunee 12okt vet saaret Vicksburg udm 9okt65

Jacob Lee, Manitowoc 7okt61 vet udm 9okt65
 Robert Lee, Manitowoc 8okt61 vet saaret Shiloh udm 9okt65
 August Polgen Two Rivers 3mars64 udm 9okt65
 John Wilson, Gigson 9feb64 udm 10juli65
Co. G—Andrew O. Berge, Eaton 28sep61 saaret Corinth d 3okt62
 John B Brubant, Mosinee 4juni62 K sergt udm 30jan65
 John Brubant, Mosinee 2jan62 udm 30jan65
 Anton Belouga, Mosinee 4nov61 afsk 24juli62 reini. 1feb64 udm
 9okt65
 Halvor Erickson, Eaton 23sep61 afsk 25nov62
 Iver Knudsen Berge, Liberty 20sep61 d Keokuk Ia 21juli62
 Erick Neson, Eaton 23sep61 corp d Keokuk Ia 25juli62
 Syvester P. Neson, Auburn 12sep63 udm 9okt65
 Tollef Oson, Eaton 28sep61 afsk 26dec62
 Hogen Olson Løten, Eaton 28sep61 afsk 17dec62
 Ole Olson, Mosinee 30okt64 afsk 27feb63 reini. 21feb64 udm
 9okt65
 Einar Quisling, New Denmark 28dec64 udm 9okt65
 Frenk Rasmussen, New Denmark 4okt64 udm 9okt65
 Ole Tollefson, Eaton 25okt61 afsk 10dec62
 Knud Tollefson, Eaton 25okt61 fange Corinth faldt Vicksburg
 22mai63
 Tosten Tostenson, Manitowoc 9dec64 udm 9okt65
Co. I—Ole Anderson, Albion 4jan64 udm 9okt65
 Peter Erickson, Sterling 4jan64 d Mobile Ala 12sep65
 Ole Olson, La Crosse 16feb62 udm 9okt65
 Martin F Olm Menace 30sep64 d Vicksburg 15feb65
 Peder Pederson, Albion 4jan64 udm 9okt65
Co. K—Lewis Johnson, Barry 2sep64 udm 5juli65
 John Nelson, Grafton 10jan65 udm 9okt65
 Gudmun Olson, Bergen 21sep64 udm 9okt65

20 Reg. Wis. Vol. inf.

Drog ud 28 august 1862.

Co. A—Andrew L. Hammar, Prescott 9juni62 udm 14juli65
 Anthony Herderson, Perry 25juli62 saaret Rainey Grove udm
 14juli65
 Thomas L. Nelson, Greenfield 23dec63 forfl til 35 Inf udm 15
 mai66
 Jacob W. Rue, North Platt, Ill. 1aug62 corp udm 14juli65
Co. B—And. S. Bush, Burke 25aug62 corp sargt offered captey
 13juni65 men modtog det ikke 1st lieut 1aug65 ikke mon-
 stret udm 14juli65

Abraham L. Emerson, Richland, Center 9aug62 udm 14juli65
Co. D—John Anderson, Racine 6juni62 d Springfield Mo 4mai65
 Charles Danielson, Racine 12juni62 udm 14juli65
 Cornelius Hallund, Elkhorn 14juni62 mistet 5apri63
 Andrew Knutson, Madison 11aug62 udm 14juli65
Co. E—Thomas Christianson, Watertown 26jan64 forfl til 35
 Wis Inf 12juli65 udm 15mars66
 Gabriel Reimstad, Watertown 1aug62 corp udm 6juni65
Co. F—John S. Culbertson, Mifflin 16juli62 corp udm 14juli65
 Gabriel Olson, Viroqua 13aug62 afsk syg 16feb63
Co. G—Andrew Jensen, Deerfield 15aug62 udm 14juli65
 George Johnson, Oconomowoc 15aug62 faldt Prairie Grove Ark
 7dec62
 Lyman Johnson, Christiania 15aug62 d Springfield Mo 14dec62
 Thomas Larson, Christiania 12aug62 saaret Prairie Grove udm
 14juli65
 Amos B. Larson, Deerfield 14aug62 udm 14juli65
 Gilbert Larson, Summer 15aug62 udm 14juli65
 Prentis Thompson, Deerfield 16feb64 til 35 inf udm 14mars66
Co. H—John Hendrickson, Ripon 1aug62 d i New Orleans 23nov63
 Nils Johnson, Ripon 5aug62 afsk syg 29jan63
 John Nelson, Ripon 20feb64 til 35 inf udm 15mars66
 Christopher Robinson, Ripon 20feb64 til 35 inf udm 15mars65
 George W. Severson, Greenlake 11feb64 til 35 inf udm 15mars65
Co. K—Stephen Olmstad, Shebovgan 13aug62 d New Orleans La
 28nov64

22 Reg. Wis. Vol Inf.

Drog ud 2 sept. 1862.

Co. A—Peter Knutson, Racine 7aug62 afsk syg 26nov62
 Andrew Olson, Racine 7aug62 udm 12juni65
Co. B—Edward Anderson, Hudson 15aug62 udm 12juni65
 Hiram Ellingson, Beloit 15aug62 afsk syg 4mai65
 Ole Gullickson, Newark 13aug62 afsk syg 10aug64
 John Jacobson, Plymouth 14aug62 faldt Peachtree Creek Ga
 20juli64
 John F. Johnson, Milwaukee 21sep64 udm 17mai65
 John Nelson, Newark 1aug62 udm 12juni65
 John Olson, Beloit 15aug62 d Danville Ky 30jan62
 Tosten Simonson, Springvalley 15aug62 udm 12juni65
Co. C—Peter Tome, Linn 11aug62 fange 26mars65 udm 12juni65
Co. D—Joseph Hokinson, Darien 15aug62 afsk syg 10feb63
Co. E—John E. Davidson, Milton 12aug62 saaret Kenesaw Mt
 udm 13mai655

Peter Thompson, Janesville 14aug 62 corp udm 12juni65
Co. F—David Anderson, Racine 15aug62 udm 12juni65
 Theodore Hanson, Racine 12nov63 saaret Beach tree Creek d
 3aug64 af saar
Co. G—Gullick Anderson, Viola 9aug62 d Danville Ky 22jan63
 Andrew Arnot, Argyle 5aug62 udm 12juni65
 Ole Enderson, Jordan 9aug62 d New Orleans La 24dec62
 Ole Erickson, Jordan 11aug62 saaret Resuca d a saar Nashville
 14juli64
 Claus Erickson, Viola 11aug62 saar Resuca Tenn V R C udm
 12aug65
 Nels Gullickson, Jordan 8aug62 saar Thomson Sta afsk 17okt64
 for saar
 Hans Guldbranson, Avon 9aug62 afsk syg 12jan63
 Halvor Halvorson, Viola 11aug62 d Danville Ky 9feb63
 Stener Hanson, Jordan 13aug62 udm 12juni65
 Hans Hanson, Fayette 8feb64 saaret til V R C 1april65 nudm
 8juli65
 Amos G. Hall, Argyle 8aug62 corp udm 12juni65
 Thor Iverson, Jordan 8aug62 corp afsk syg 28jan63
 Martin Johnson, Wiota 4aug62 corp udm 12juni65
 John Johnson, Wiota 9aug62 udm 12juni65
 Fovel Johnson, Wicta 13aug62 udm 12juni65
Co. G—Ole Kittilson, Monroe 19aug62 udm 12juni65
 Knut A. Knutson, Jordan 8aug62 corp afsk syg 6juli63
 Edward Nelson, Wiota 4aug62 d Nashville Tenn 10juni64
 Lars Mikkelsen, Wiota afsk syg 15mai63
 Ole Renelsen, Jordan 11aug62 udm 12juni65
 George Robinson, Jordan 9aug62 afsk syg 27feb64
 Martin H. Sisson, Jordan 16juli62 udm 12juni65
 Christopher Syverson, Newark 2aug62 udm 12juni65
Co. H—Jens J. J. Peterson, Raymond 9aug62 sargt 1st sargt
 saaret Resacu 2 feut 24nov64 udm 12juni65
 Petter Herron, Caledoni 12aug62 corp sargt udm 12juni65
 James Holland, Yorkville 12feb64 saaret forfl til 3 Wis inf
 Soren C. Hyllestad, Mt. Pleasant 14aug62 ud m12juni65
 John Iverson, Raymond 6aug62 udm 12juni65 5
 Svend Larson, Mt. Pleasant 10aug62 udm 12juni65
 Andrew Lundsgaard, Mt. Pleasant 15aug62 d Nicholasville Ky
 16dec62
 Peter Madson, Racine 15aug62 d Annapolis Md 11april63
 Fredrick Nelson, Raymond 6aug62 corp saaret Rezuka d Jeffer-
 sonville 14juni64

William Nelson, Mt. Pleasant 4feb64 afsk 6feb65
 George Nelson, Mt. Pleasant 4feb64 saaret 16aug64 forfl til 3
 Wis 10juni65
 John E. Perrigo, Burlington 10aug62 udm 10juni65
 Hans J. Petterson, Mt. Pleasant 14aug62 saaret
 Anton Peterson, Mt. Pleasant 15aug62 udm 12juni65
 Peter Salvesson, Raymond 14aug62 d Annapolis Md 2mai63
 James Wogenson, Mt. Pleasant 14aug62 udm 12juni65
Co. I—Herman Anderson, Clinton 22aug62 udm 12juni65
 Ole A. Austin, Avon 13aug62 afsk syg 19dec63
 Lewis Erickson, Beloit 14aug62 afsk syg 25dec62
 Christian Hanson, Clinton 15aug62 d Nashville Tenn 6mars63
 Lewis Hanson, Clinton 5aug62 fange udm 12juni65
 Bennet Hanson, Clinton 15aug62 saaret fange Peachtree Creek
 d af saar Chattanooga Tenn 8aug64
 John Hanson, Clinton 14aug62 d St Louis 25mars63
 Carl Jensen, Clinton 14aug62 d St. Louis 25mars63
 Gilbert Johnson, Clinton 15aug62 syg ved udm
 John A. Johnson, Avon 14aug62 forfl til Marine Brigade 3april63
 Charles Jonsen, Lake 3nov64 forfl til 3 inf 10juni65
 Jacob Lund, Beloit 21aug62 saaret fange Thomson Sta d Colum-
 bia Tenn 11mars63
 Oliver Nelson, Avon 15aug62 udm 22juni65
 Lorenz Olson, Springvalley 13aug62 afsk syg 4dec63
 Even Olson, Spring Valley 13aug62 afsk syg 7dec 63
 Svend Olson, Clinton 15aug62 saaret Kenesaw Mt afsk 25april65
 Knut Olson, Clinton 21aug62 udm 12juni65
Co. K—Charles Mattison, Spring Grove 15aug62 fange udm
 12juni65
 Nelson Tillotson, Decatur 9aug62 fange udm 12juni65

21 Reg. Wis. Vol. Inf.

Drog ud 5 sept 1862

Co. A—Benjamin Jenson, Osceola 15feb64 til 3 inf udm 18juli65
 Cornelius Johnson, Fond du Lac 14aug62 corp saaret Champlain
 Hill afsk for saar 12dec62
 Jacob Peterson, Fond du Lac 12aug62 fange Chaffin Hill og
 Chickamangad Andersonville Prison 12sep64
Co. B—Alexander Peterson, Oshkosh 14aug62 corp sargt 11april
 62 udm 8juni65
 Thomas Davidson, Winneconia 1feb64 forfl til 3 inf udm 18juli65
 Andrew Clausen, Winneconia 15aug62 faldt Resuca Ga 14mai64
 Peter W. Torgerson, St. Croix Falls 12jan64 udm 18juli65

- Fredrick Evenson ? 11nov63 saaret Atlanta 20aug64 mistet et ben sendt til Co E 21 inf 19sep64
- Co. C—Halvor Jorgenson, Martell 2 3mars63 fra E 1st inf syg ved udm
- Co. D—Herman Hermanson, St. Lawrence 3dec63 fra K 10 inf til 3 inf udm ?
- Co. E—August Hanson, Charlestown 20aug63 sargt 1 sargt saaret og fange 20sep63 2 lieut 20juni63 udm 8juni65
- Joel J. Samson, Rosedale 7mars64 til 3 inf 8juni65
- Albert L. Thompson, Oskosh 23nov63 fra 1 reg 3 inf udm ?
- Co. F—Cornelius Tunnison, Oakfield 14aug62 corp faldt Chattanooga 8okt62
- Co. G—Gudmund Anderson, Waupaca 12aug62 saaret Atlanta udm 8juni65
- Christopher Ellison, Milwaukee 24nov63 fra 1 inf til V R C udm 18sep65
- George B. Thompson, Waupaca 9aug62 cor sargt fange Chattanooga udm 8juni65
- Hans Carl Hanson, Waupaca 9aug62 d 11okt62
- James Hanson, Waupaca 9aug62 saaret 18jn64 udm 8juni65
- James Hanson, Waupaca 9aug62 saaret 18jan64 udm 8juni65
- Lars Hanson, Necedah 17nov63 fra 1st inf til 3 inf udm ?
- John Hedegard, Waupaca 9aug62 til V R C 28april64
- Enedict Oleson, Waupaca 14aug62 corp udm 8juni65
- Ole Olson, Waupaca 10aug62 udm 8juni65
- Rasmus Peterson, Waupaca 12aug62 udm 8juni62
- F. O. Robertson, Waupaca 9aug62 fange d Nashville 1feb63
- Martin A. Sanders, Waupaca 14aug62 corp sargt 1 sargt udm 8juni65
- John Sorenson ? 25nov63 fra 1 inf til 3 inf udm 8juni65
- E. B. Thompson, Waupaca 11aug62 saar afsk for saar 7feb63
- Co. H—Henry E. Nelson, Oak Grove 11aug62 sargt com sargt 25april62 2 lieut 11april65 udm 8juni65
- Martin Abrahamson, se H 3 Wis.
- John Johnson, Fondulac 11aug63 faldt 8okt62
- Co. I—Simon B. Nelson 26aug62, capt prisoner Jefferson afsk 25april63
- Ole Johnson, Neenah 14aug62 afsk 26feb63 syg
- Ole Olson, Menasha 6aug62 udm 8juni65
- Co. K—Almon Anderson, Manitowoc 14aug62 afsk syg 26juni63
- John Johnson, Two Creek 15aug62 saaret afsk for saar 10feb63
- Bergan Mason, Manitowoc Itapias 15aug62 afsk syg 2dec62
- Peter M. Simon 12aug62 corp fange Champlain Hill udm 8juni65
- Andrew B. Johnson 27feb64 d Madison 2april64

Indvillingen af billeder af Valdriser var storartet, det bedste affnit af det flags i hele samlingen i Woman's Building paa State Fair grunden. Den kunde godt ha været meget større, thi blot et forholdsvis lidet tal af Valdris Sambands medlemmer jendte ind noget. Men saa jendte disse ind saa meget at det gjorde vor samling til den mest fremtrædende blandt alle. Af andre gjenstande var der ogsaa mangt af stor interesse. Det meste af det indsendte var blot laant til samlingen og disse ting vil nu snart bli tilbagejendt til eierne. Det har ikke endnu været muligt at faa altjammen indpakket og færdigt, men tilfiddt er man færdig til at faa tingene affted. De fleste billeder og gjenstande som kom ind fra Valdriser kom direkte til formanden, og blir af ham eller under hans opsyn jendt tilbage. Skulde det hælde at en eller anden ting ikke kommer ret frem, saa bedes vedkommende eier at melde det til formanden, og han vil gjøre sit bedste for at faa rettet fejlen.

Tre ting.

Det er tre ting vi endelig maa ha.

Først, saa er det kontingentpenge fra alle, som ifylde, og vi vilde svært gerne faa dem snart, thi vi trænger dem.

Sor det andet, trænger vi ligeledes penge fra nye abonnenter. Sor at saa disse maa vi faa hjælp fra de gamle abonnenter og læsere. Vi har ofte omtalt just denne ting, og ikke saa saa har taget henvendelsen til hjerte og faat en eller flere nye hver. Det, at nogle har kunnet gjøre dette, beviser netop at de andre ogsaa kunde gjøre det om de rigtig foresatte sig at prøve tilgæng.

Sor det tredje, haade bør og maa vi iaar faa mange nye bidragshedere til indholdet. Samband er et blad særlig for det almene folk og folket bør levere stoffet til dets indhold. Det er just folket som sidder inde med de statter af minder og historie, som Samband har til opgave at fremdra og bevare for eftersegten. Altsaa skriv, fortæl paa din egen maade, og send os det.

De tre ting er altsaa penge, atter penge, og saa læsestof.

En Dollar aaret for abonnement.

Samband, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

25 % RABAT.

Gamle abonnenter paa **Samband**, som har betalt eller betaler sin egen fulde kontingent af \$1.00 aaret i forskud, vil i vinter bli tilstaaet 25 procent rabat paa kontingent for nye hel-aars abonnenter som de sikrer og indsender.

Tag nu rigtig tag og hjælp med bladets udbredelse. Flere abonnenter betyr forbedret og udvidet tidsskrift til gamle og nye abonnenters fordel. At opnaa dette maa ske gjennem vore læsers hjælp og bestræbelser.

Og det er ikke blot folk tilhørende visse bygdelag som man bør faa interesseret, men folk fra alle hjemlandets bygdestrøg.

Denne henvendelse er stilet til hver velvillig læser. Enhver bør selv gjøre noget, thi han høster jo selv gavn deraf og gjør tillige vel mod dem han faar med paa listen. Overlader du det til de andre og selv intet gjør, saa blir der intet af det. Alles sag er ingens sag. Gjør den til din personlig, saa blir det noget gjort.

Send os altsaa 75 cents for hver ny aarsabonnt du faar og behold de andre 25 cents for dit bryderi. Men det er du som skal ha rabaten, ikke de abonnenter du tinger. At gi dem rabaten er i grunden uret mod dem som betaler den regelmæssige pris.

Om du vil kan du forære din ven et aars abonnement ved at betale blot 75 cents dersom du har betalt i forskud for dig selv.

Prøvehefter kan enhver faa frit paa forlangende.

Send money order eller draft til **Samband** eller til

A. A. Veblen,

322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Et Spørgsmaal til Forældre.

Ønsker De at Deres børn maa have de samme interesser som De selv?

Ønsker De at Deres børn maa vedligeholde kjærligheden til det folk fra hvilket de stammer?

Ønsker De at Deres gutter og piker maa omfatte med interesse de skoler som nordmænd har bygget, de kirker som nordmænd har reist, de foreninger og samfund som nordmænd har stiftet, det arbeide som nordmænd har utført i sit nye fædreland?

Ønsker De at Deres gutter og piker maa holde det for ære at de er nordmænds ætlinger?

Hvis De ønsker at disse ting maatte være og vedblive, da maa De faa Deres børn interesseret i læsning som fremholder nordmændenes liv og nordmændenes virke. At vække saadan interesse er den opgave som bladet **NORWEGIAN-AMERICAN** har sat sig. Vil De støtte denne opgave, saa faa bladet i Deres hjem. Frit prøveeksemplar faaes ved at skrive til

NORWEGIAN-AMERICAN
Dept. C. Northfield, Minn.

17^{de} Mai Festskrift

Udgivet i anledning af hundreaarsfesten af den nationale festkomite.

160 sider, 2^{te} ~~200 billeder og~~ Portrætter.

Omslaget trykt i flere farver.

Dette festskrift, udgivet af den nationale 17de mai festkomite, var ikke udgivet alene for selve festen, men som et minde, der i lange tider vilde holde testen i levende erindring i de mange tusen norske hjem i Vesterheimen og som en gave, der kan sendes til slegt og venner baade her i landet og i Norge.

INDHOLD:

- I. Vort fædreland. Kort omrids af Norges historie fra de tidligste tider til aaret 1814.
- II. Begivenhederne aaret 1814.
- III. Norge efter 1814.
- IV. Bygdelagsbevægelsen.
- V. De forskjellige bygdelags historie med portrætter af deres embedsmænd.
- VI. Forberedelserne for hundreaarsfesten.
- VII. Samarbeidet med Tvillingbyernes norske befolkning og andre oplysninger.
- VIII. Festprogrammet for 16de, 17de og 18de mai 1914.
- IX. Nationalsange og præmiesangene.

For at dette "Festskrift" kan komme ind i de tusen hjem er prisen sat til kun25c
Kan faaes, frit tilsendt, fra

SAMBAND

322 CEDAR AVENUE,

MINNEAPOLIS, MINN.

Lutheran Publishing House

NORTHWESTERN BRANCH

322 So. 4th St. MINNEAPOLIS, MINNESOTA.

Vi har paa lager komplet udvalg af bibler, salmebøger og god literatur baade i det engelske og det norske sprog. Skriv efter katalog, der tilsendes frit. Skriv til vort Decorah, Iowa hus for pris paa indbinding af bøger, tidsskrifter, osv.

Jubilæumsboken

Fra 14 til 14

SKREVET FOR JUBILÆUMSAARET 1914

Under hovedredaktion af
EINAR HILSEN.

En række illustrerede artikler over Norges land og om det norske folk i det sidste hundrede aar. Tekst og illustrationsbidrag af vore bedste mænd i de forskjellige livstillinger.

332 store tekstsider. Over 200 illustrationer, vakkert komponeret omslag.

\$2.00

portofrit tilsendt.

Denne bog har faaet almindelig anerkjendende omtale baade i Norge og her i landet. Den er alsidig og artiklerne er skrevne af kyndige mænd. Skriv efter den.

THE FREE CHURCH BOOK CONCERN

322 Cedar Avenue,

Minneapolis, Minn.

Mindenaal for 1914.



Vedføjede billede viser i naturlig størrelse den naal som komiteen for hundreaarsfesten anskaffede til at tjene som et minde om begivenheden. Den forestiller et vikingeskib, saadant som man ved brugtes den tid da vore fædre opdagede Vinland det Gode. Naalen kan faaes enten i guld kulør eller "oxidized silver." Frit tilsendt 10c. Skriv til Samband, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.